КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(С В Е Т)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ | №45 (4337). | ЕРА, 16 апрель, 1970 ш. | Мах 2 кеп.

ТIЕМЕН КЪАХЬЕГАМЕН СИЙЛЕН ЛАЬТТАН ТIА

ТIемен къахьегамен денала область къина билзача бокъонагIа ела йиш йолаш я цу орден лелаю Харьковщина. Маьршачу къахьегама шераша а бирсача тIема халонаш тIахьаьчча хана а — массаза Коммунистически парте тешаме чIогIIало йолаш, шакха а дерригIоза ленински идейн котьлхара тIехьара тешаме къовсамхой болаш лаьттаб цун къахьегамхой.

Къахьегаме йолхача кердача, башха-дикача котамонаша наклабдах Харьковщина къахьегамхой В. И. Ленин ваь 100 шу дизара.

Доккхен сийрден цIей кхьчад харьковски лаьтта. 14 апреле сийлахь боккха Ленински Юбилей тIаккхачаш Ленина орден еннай область. Из деза совгIат цунна деннад Сийлахь боккха Дай-мехка тIом лаьттача хана Даьхе лорaеш цун къахьегамхоша къонахчалла денала бахьан долаш, халкъа боахам юхаметтаоттабечен дегIабоаладечен даьхе толамаш бахьан долаш.

Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара цIерагIча Харьковски электромеханически завода культура Двореца йоккха зал хьалйизар къахьегама ветеранаш, промышленни предприятей, гIишлоний, колхозий совхозий хьалхара латтараш, творчески интеллигенце, партийни, советски, комсомольски, профсоюзни организацей викалаша, Советски Эскара тIемахоша.

ЧIогIгIа, дIаьхдаь тIоараш а детташ тIаййар гулбеннараша президиуме гучабаьлла КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, КПСС ЦК Политбюро член, Украина КП ЦК хьалхара секретарь П. Е. Шелест, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, УССР Министрий Совета председатель В. В. Щербицкий, УССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Л. П. Ляшко, Харьковчинера сий дола нах.

Юкъьанца лоацца дош оалаш торжественни собрани хьелт парте Харьковски обкома хьалхарча секретарa Г. И. Ващенкос.

Зале ек Советски Союзен Украински ССР-ен пачхьалкхений гимнаш.

ЧIогIгIа раьза а хиина сийлен президиуме КПСС ЦК Политбюро хорж гулбеннараша.

Доккхаш торжественни марш а йолаш зале хьачу а ай, сцена тIа дIаоттаю Харьковски области байракхи КПСС ЦК, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС Памятни байракхи.

Къамаьл де дош ну КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума члена Л. И. Брежнева. Собране дакъа лоацараша ура а этта. чIогIгIа, дIаьхдаь тIоараш детташ моарзаш цунга.

ХАРЬКОВСКИ ТРАКТОРАШЪЕРИЙ ЦIЕЙ

Сийлахь къахьегамин традицеш йолаш хиларах йовзаш я мехка Серго Орджоникидзе цIерагIара тракторни завод. Дукхха эзараш болча болхлоех латтача цун коллективо доккха дакъа лоац социалистически юрта боахам хьалха латтача техникаш кийчбарах дола ленински васкет кхоачашдеча.

Юрта боахам тракторашца гIалашбара задамеш кхоачашъеча толамаш дахарах, дай-мехка тракторашъелга дегIадоаладеча доккха дакъа лацарах, миллионалагIа трактор араехцарах Харьковски тракторни завода Ленина орден еннай.

ЦIей дездеш еина ега ХТЗ культура Дворец 13 апреле хьалйизар производстве хьалха латтараша — предприяте болхлоша, инженераша техникаша, гIулаккхерча наха, партийни, советски, комсомольски, профсоюзни организацей, города общественност викалаша.

Гулбеннараша чIогIгIа, дIаьхдаь тIоараш а детташ тIаййар президиуме гучбаьлла КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, КПСС ЦК Политбюро член Украина КПЦК хьалхара секретарь П. Е. Шелест, КПСС ЦК членалла кандидат, УССР Министрий Совета председатель В. В. Щербицкий, УССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель А. П. Ляшко, предприятера сий дола нах.

Торжественни собрани хьелл завода партийни комитета секретара Г. А. Правилова.

Оркестро Советски Союзен Украински ССР-ен Пачхьалкхений гимнаш лойх. Геттара раьза а хиина собрание сийлахьча президиуме хорж КПСС ЦК Политбюро.

Доккхаш торжественни марш а йолаш зале хьачуйхь завода байракхи КПСС ЦК, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС Памятни байракхи.

Дош лу КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума члена Л. И. Брежнева. Собрание дакъа лоацараша ура а этта чIогIгIа, дIаьхдаь тIоараш а детташ моарзаш хоатт цунга.

Л. И. БРЕЖНЕВА КЪАМАЬЛ

Вай уххал гулденнад, аьлар нов. Л. И. Брежнева, тахан Ленина орден луш йолча Харьковски тракторни завода коллектива вахарера йоккхен дог гIоздоаккхаш йола собити белгалъякха.

Ер завод де а доагIаш сий деш я советски индустре духхьашха хьаккелларех цаI из хиларах тарра. Харьковски тракторни завод хьахилар йоккха котало яр Советски мехка социализма кхел къоастаяьча керттерчарех цхьан лостиме.

Тахан вайнига я йоккхий эзареш предприятеш, кIезига хьаьлеьвш керда тракторни заводаш. Цхьабакъда халкъо тахан а чIогIгIа къоабалдеш мах бу шун коллективна карагIдаьннача къахьегама гIулакхий, болхлой классен ахархойн цхьогIо чIогIIъеча оаш лаьцача доккхача дакъа.

Хоаш да, революци хиллехьарча юрта хинна техника мел ясала яр — бархI миллион сохан ши миллион дахчан нухи.

1928 шера беррригача метка вай хиннараш ерригаш а 27 эзар трактори ялат чуаца ши комбайни мара яцар! ХIаьта Владимир Ильич Ленина Россена лийрхIарш бIаь эзар трактор яр.

Ленина дагадаьллачул а тIехьаьннад тахан вайна бокъонца гуш дар. Аллха цхьан Харькове арахийнай 12-за дукхагIа тракторош. Мехка кхаиша болх беш йолча хIара пхелагIия тракторо шерра йовзаш йола ХТЗ марка лелию!

ХIаьа укх зале ба, аьлар дIахо Л. И. Брежнева, 1931 шера октябре эггара хьалхара трактор конвейер тIара. Iоаьнаша хана заводе болх беш хиина нах. Фагенаща болх беш двигатель а йолаш хинна чархаш йола трактор башха ниэ болаш яцар. хIаьта пудуха, байьлар зьча, тахан вайна бIаргагучавша шийсйниа толамашгIа а ала йиш йолаш а яц. Цхьабакъда мел доккха цIей, бокъонца дерригача халкъа юкъара дегагIоэле хилар вайна массанена а из духхьашхара машина араялара! ХIаьта 1932 шера мае харьковцаьаш проектни низага а кхаьча, деннеш бийсаннен бIаь трактор араехца болченнача хана завода делар доккхагIа дола правительственни совгIат — Ленина орден.

Массанена а дагадоагIа Даймехка тIом болабеннача хьалхарча юкъагIара хала денош. МостагIа Харькове кхаьчар. Цхьабакъда гIаьрахошта каракхийтар Харьковски тракторни. Шоай деррига низаш оарцагIа а даьха. Уралал дехьа дIайнхьар болхлошец инженерашец завод. хIаьта лоаццача хана цун ларда тIа хьайир Алтайски тракторни Барнаульски моторни заводаш.

1943 шера аьхки Харьков мукъаьнкккар. хIаьта цул тIехьагIа кхоачаш ши шу а даладехьа мехка кхашка араьлар юхметтоттаьча Харьковски завода керда тракторш. ХIаьта 1948 шерале гиганта производственни мощностяш шоаш ма ярра юхаметтаоттайр. Из а дар деналера гIулакх, хIаьта Даьхено бе боагIача тайпара цун мах а бир. Заводо байракхах дIаделлар шоллагIа правительствени совгIат — Къахьегама Шеча Байракха орден.

Тхьаь шерал кIезигагIа а дIаяха ха, хIаьта коллективо цхьаькха керда рубеж а яьккхай — 1967 шу доалаллу юххье конвейер тIера Iоаьлар миллионалагIа трактор. Из башха-дика хIама карагIдаларах, хьинар на кхоаш къахьегарах. Ленина шоллагIа орден елар завода.

Иззаьча шоай бокъонагIа доккхал де йиш йолаш за шо, йолхар дIахо нов. Л. И. Брежнева, вай социалистически Даьхе дегIайоалаеча шоаш лоцачe дIаьхьаь. Цагаь сахна шун, вай мехкарча беррйгача болхлой гIулакхаш толаме леле — тIаккха цун малан да-кх хIаьта вай Даьхе а тIа-тIа чIогIIагIа, тIа — тIа йIаьхегIа хургхилар, буксоцаш, воаш лерхIачунга — коммунизмага вай сихагIа кхоачаргвлар!

Коллектива болх байзача чIогIгIа дикахетар хул. Уккъза хьай бIаргзашта бIаргагу хьона болалейн ахархойн пачхьалкхен низ мишта хьабу, советски наха дегаш ураэтта мишта къахьег.

Тракторни завода болхлоша юкъе кIезига баш хьалхарча пятилетка легендарни шерашка конвейера йисте лаьттараш. Пархинг йоаккхаш йохаьдчара юхаметтаоттаьй цар завод, шоай къахьегам дIабахийтаб миллионалагIча тракторага а. Чиль Варвара Ивановнал Мирошниченко Николай Егорович санна болча хьола ветерануашта Социалистически Къахьегама Турпала сий дола цIи еннай. Башха-дика нах дукха хьалхебаьб болхлой коллективо. ХIаьта цу тайпара нах тахан вай общества, вай социалистически пачхьалкхен легенчло а я.

Ший къахьегам, ший хьакъал, ший хьинар ший завода дIателаш йола коллектив доккхал де йиш йолаш я болхлой класса дика тоадинеш ше ебеш хиларах. Нов. Л. И. Брежнева хьакхайкадир, тахан заводо дIавоаш тдолл доккха совгIат цун коллективо керда хIамаш лехарах коталонаш ехараш йола стимул санна тIа эвргахиларах ше дог тайша волга.

ХIара сакхетамеча советски сага, болхло, ахархо, е халкъа интеллигенце викал ва вале а, бIаргагу ший хьаштий, ший предприяте хьаштий ерригача общества хьаштаща эвхха бувзам хилар. Берригаэ вай мехкарча гIулакхий лелама хьалхара дэь хулаш бола бехктоккам хетар — из да советски сагах доаккача эггара дикагIа долча гIулакхех цаI, социализмана карагIдаьнавча эггара лоархIамегIарча хIамах цаI.

ВIалла дукха ха а йоацаш парте шийъ XXIII-ча съезда белгалдир укх гаргарча шерашка чоахк дегIахара наькъаш, пхе шера плана Директиваш чIогIийр. Сиха дIайода ха, вай хIана итоггаш ейт да пятилетка диъ шера воаш бебча балха.

Фуд цу юкъа даьр, даьха толамаш малагIаш да, малагIа хьелаш а вайна духьал ейттараш?

Къаман доход, экономически прогресса керттера показатель, диъ шера 31 процент лакхъеннай. халкъа боахама дегIабоалабаре дIадахийтад 260 миллиард гарта сом, е цул хьалхагIа дIаяхча ерригача пятилетке дIадахийтачул 24 миллиард сом хIана вайьнча дукхагIа. Керттера фондаш, вешта аьлча халкъа боахама дерригача доакъой производствени мощностяш белгалйоахкшна керттераьраш 32,8 процент дукхагIа хиннай. Юрта боахам шера юкъера лоархIача лушйола ерригa продукци дIадахача диъ шера 18 процент дукхагIа хиннай цул хьалхагIа дахача диъ шеркия ийсдича.

Диъ шерт, аьлар нов. Л. И. Брежнева, вай хьалхьий ерригa а лоархIача 400 миллион совгIа кхаэратн метр чуIе моттиг. Бахача наькъа хIара саго сит лоархIача оаьнча доккъаш 25 процент дукхагIа хиннай. цIоачеха а цу хинна тайпара йоагIa ба Советски Союза ободоничнии, чIоагIъеннай вай мехка арахьара политически ванни, лаккхъеннай дунен халкъашта юкъера цун авторитет.

Из вай парте, болхлой класса, къахьегана ахархой, интеллигенце — вай дерригача сийлахьча советски халкъа йоккха котало я.

ДIахора перспективаш къьгга бIарга я гуш дIадоладаьнна ер 1970 шу, пятилетка чакхйоали шу. Ер шу къьастта лоархIаме да вайт хIараченя, берригача мехка. Ер да Владимир Ильич Ленин ваь бIаь шу дуза шу. Ер да советски халкъо немецки фашизм эша а я, сийлахь-йоккха котало яьккха 25 шу дуза шу. Ер да вай парте аргIанара съезд хула шу.

Геттара дика кхетадеш да, пятилетка бIарчa кхоачашъелга дукхача хьале укх шерарча результатех дийша хургхилар. Ерригa ресурсаш оарцагIъяха еза, берригa нуз тIабахийта беза, белгалдаьккхар нов. Л. И. Брежнева, плановиn заданеш шоай ханнахьa, хIаьта кхы а дикагIа — канал хьалха кхоачашъяра, промышленности юрта боахами дегIаккхувлача, общественни производствия эффективность лакхъеча керда бокха гIа баккха беза.

Пятилетна чакхйоалача шера оттаьь план экономика дегIаккхувлача вайна карагIдаьннарий боарамга, вай торонашка, ресурсашка, резервашка хьежжа оттаьь я, цу цхьан хинна вай парте ерригача экономически политика генеральни наькъаш тарьеш а цун XXIII-ча съезда Директиваша ма яххара а я. Цо лерхI мехка экономически потенциал дикка лакхъе а цу цхьан хинна — халкъа вахара боарам чIогIгIа айбе я, халкъа боахама дерригa доакъош къаьст-къаьста экономически районаш союзнии экономии республикии шо-шоай боарамагIа дегIаккхувла.

Эггара тIехьагIа хиннача ЦК декабрьски Пленума болх дIаболабенийча хана, йоахар дIахо нов. Л. И. Брежнева, чIогIгIа уйла тIаяхийтар укх карарча планаца меттел, советски экономика дегIаахар бIаьхача перспективашца я гIулакх долаш. долча вай боахама политика цхьадолча принципиальни дешашта. Цунца дувзадення уйла тIаяхийтар вай экономикана тенниаме доккхий хIамаш карагIдувлара яхийта на Iеш, балха тIарча халонашта, кхоачамбоцарашта, къастинаэ йисача проблемашта а.

Цхьабакъда, халоний шераш хьарах доалаш дац дош — лоархIаме да царех ший балха е йоагIаш йола выводаш яр. ГIулакхаш духхьал цу тайпара дикъ лелабелга хьийхад В. И. Ленина... «ГаргагIарча шера йола вай политика шийса белгалъяр духьа, шерт цхьаьца хIамаш Iомадар духьа вай къамаьл де деза, — белгалдаьхад цо, — алхха отчетни шера хиннарий хьакъехьа дав на Iеш, отчетни шера малагIа политически — керттера, оалангара урокаш хиннай яхаш а».

Цунга хьежжа болх баьб Центральни Комитето, мехка халкъе боахам дегIабоалабара даьккерча экономически проблемашта анализ яра. Пленуме чIогIгIа уйла тIаяхийтарца.

Цу проблемаах цхьаараш объективно хьахиина я. Хоаш да, масала, дIадахача шераша дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка дукхха хьовзамаш дах хилар. Цу хьовзамашца кхы тIа а белггалара яухь тIабиллаб советски экономикана. Кхы боча даьхадацар вай укх тIеххьарча шин шера климатически хьалаша я. Хаоттам хэрцахьбалари стихийни саготонаш тIаоттара бахьан долаш вайна хинна зенаш Iадаьмате доккхий да.

Дуккха проблемаш ма дарра ыыча вай йоаш дегIадахкарца, хIанз къаьнача IаьдалагIа болх бе йиш на хулийташ, керда методаши керда решенеш дIаехаш йолча дегIаахара этапе вай чудениа хилариз ювзаенна я. Укхача дIаяхача ханара опыт во хьехамхо я, хIаьта кердачунга тIагIертта къахьегаши хIамаш карагIдулаши кхача везаш да гIулакх.

Боахам дегIаккхувлара даькъе кертергi дешаш хьакъоастадаяз дарголаш дацар вай парте, дерригача советски халкъа керттерт уйлен низаши царна тIадерзадар духьа.

Цу тайпара кертгера дешаш вай парте белгалдаьх, аьлар нов. Л. И. Брежнева. Массеха шу хьалхагIа дена вывод яьй вай общественни производства, эффективность хоалламболлаш экономики дегIаккхувлара лоархIаме проблема хиларах. Из деккар кхоачашдара наькъаш лахара хетабь бар юрта боахам айбара цхьадолча дезача гIулаххйн экономически реформан хьакъехьа лоархIаме решенеш тIийнача КПСС ЦК массеха Пленума болх. Цунна хетаь яр парте XXIII-ча съездо белгалбаь цикъ цакхбаккхара КПСС ЦК-ас Советски правительствани юкъ-юкъе ль дукхха решенеш а.

Цу гIулакхех дика беркат даьннад. ХIаьта а, кхетадаш да, экономика эффективность лакхъяра проблема ший бизавча боараме хIанз а царна къоастае мега цу хилар, цу тIа а цIенхаштта дуьцIлгеш йогII-йогIIача тайпара решенеш кийчъелген дIадехаш дола керда деккараш вахаро даим хьалхашка уттадеш а хилча.

Производство дегIаккхувлея арахьа продукци дикагIа хилийтен еза вай, белгалдаьккхар нов. Л. И. Брежнева, керда капитальни вложенеш дIахахийтарех болхлой дукхагIа хьатIийбарех чотах хилийта на Iеш, йолаш йолча производствени мощностях тIа-тIа дукхагIен дикагIен пайда эцара, хIинзарча Iилманен техникаен карагIдаьннараш юкъеккхахьара чотах а хIаьта ништа балха ханах хIара минута, хIара машинен механизман, беддлен йоагоча хIамани хIара грамма кхомбеш хилара чотах а. Деш доля къамаьл дIадахар хьахиннача результаташца даим дистерах, керда дIадахийтача хIара сомага на могга дукхагIа пайда юха хьабалийтарах да.

Нов. Л. И. Брежнева дийцар дунен шин система экономически яьхах дола дош. Из яхь, аьлар цо, тайп-тайпара формаш йолаш я. Продукце къаьст-къаьста тайпаш хьадара гIулакха капиталистически мехкашта тIехьаккхерен царел хьалхадовларен деккарах дукхача моттигашка дика лоархIадаьд вай. Хьацаргда вай, масала, болат: вай хIанзле а яьккхай 100 млн. тонни рубеж. Сел хала гIулакх а дац вайна 120—125 млн. тонн йоаккилга. ГIулакх во латтан продукце цхьадола кхы тайпаш хьадара я.

Цхьабакъда, хIанз оалангаре дош Iа хьаьар мел продукци я хьежарах лаьтта на Iеш, мел мах, мел фу дIадохийташ хьаьяй хьежарах а латт. В. И. Ленина белгалдаьхад, из яле а е кхыяле а йола боахама система экономически совле, кердача общественни строя котало, буксоцначa кхаьчача, дуккьал цунна белгалйоалаш хилар. Дуккьал цу даькъе я вай хана шин система илба лоархIамегIара юкъаметтиг.

Вай дегIаахара беррригча ледамо ден повестка тIа оттадиъ уж декхараш кхоачашделга мишта вIаштIехьдоаккхаргда?

Цунна дувзадення парте Центральни Комитето даим эггара хьалха белгалдоах Iилма-техническ прогресс сихъелга, цунна карагIдаьнараш шерреш шоай хинахьен производствана юкъекхуьлга лоархIаме хилар.

Уккха йоахк Iадьмате йоккхий, хIанз а пайда эцаьа йола торонаш. Iилма-технически прогресс сихъелга вIаштIехьдаккхар — из да керда технологи сихагIа производствана юкъа-

(Яхдоладар 2-ча агIо тIа).

КПСС обкоме, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумен Министрий Советен, облсовпрофе

ХЬАЛХАЛАТТАЧА КОЛЛЕКТИВАШТА — ЛЕНИНСКИ ЮБИЛЕЙНИ СИЙЛЕН ГРАМОТАШ

КПСС обкома бюрос, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумос Министрий Советос, Облсовпрофо, В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна кийчоеча хана дика толамаш дахарах Ленински Юбилейни Сийлен Грамоташ еннай укх коллективашта:

- «Горскнефть» мехкдаьтта промыслови управлене;
- А. Шерипова цIерагIча Грозненски нефтемаслозавода;
- Грозненски «Электроприбор» завода;
- Грозненски «Красный молот» завода;
- Грозненски хIамаш тегача производственни объединене;
- Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча Управлене № 6 йолча гIишлой-монтажни управлене;
- «Гипрогрознефть» института;
- Грозненски локомотивни депо;
- Грозненски макаронни фабрика;
- Курчалоевски больница;
- Гудермесски района «40 лет Октября» колхоза;
- Шелковской района «Красный пахарь» колхоза;
- Ассиновски сома-баьцадаарий совхоза;
- «Советская Россия» яхача комсаш лелаеча совхоза.

РАЙОННИ ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ

Селхан В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецe В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаь Заводской района къахьегамхой торжественни собрани хилар.

Сайрйна моргI сахьат доаллаш Дворецa йоккха зал хьалйизар хила кийчбеннача мехкдаьттахоша, химикаша, заводий болхлоша, интеллигенце викалаша. ДуккагIбарий наькъа тIа Ленински Юбилейни медалаш хьег.

«В. И. Ленин ваь 100 шу дизарах» доклад ю КПСС Заводской райкома хьалхарча секретара Н. Ф. Осипенкос.

Доклад чаккхьальча № 3 йолча школа дешархоша лелача цIейна даькъале буьц собране бахьна къахьегамхой.

Цул тIехьагIа В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa художественни самодеятельноста концертага хьежир собране хинараш.

С. ШАДИЕВ.

БОККХА КХАЪ ХИННАБ

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаь торжественни собрани хилалехьа дуккха хьалха хьагулъуш бар нах гомарайнахь «Чечингушводстрой» управлене город Аргунерча клубе.

Шоай низ ца кхобеш къахьегаш, массане а сийдеш бола нах ба Ленински юбилея сийна социалистически яхье котало яккхарах Ленински Юбилейни медалаш ена «Чечингушводстрой» управлене 380 болхло.

Управлене мелиораторашa вай республике шоай цIи дIахазийтай шоашта ена плановиn задашеш кхоачашъярца, производства культура лакха лелаеш хиларца. КПСС Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС Ленин ваь 100 шу дизара сийна лелаеьча социалистически яхье лакха хьокхамаш дахарах Ленински Юбилейни Сийлен Грамота еннай «Чечингушводстрой», управлене коллективана.

Сайрйна пхи сахьат даьлча республика мелиораторашн Аргунерча шоай клубе вIашагIкхийтар. Торжественни собрани хьайийлар КПСС Шалийски райкома секретара нов. Абаева.

В. И. Ленина вахарахи балхахи доклад йир парте Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара нов. Р. В. Вихаева. Цо «Чечингушводстрой» управлене коллектива заьхьала йийнар Ерригсоюзни социалистически яхье котало яккхарах. КПСС обкома бюро, Лаккхехьарча Совета Президиума, республика Министрий Совета, облсовпрофа цIерагI лоаца а баькхи «Чечингушводстрой» управлене начальникага Н. С. Клюкинга дIаелар цо КПСС ЦК, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС Ленински Юбилейни Сийлен Грамота.

Грамота дIаэцаш нов. Клюкина доккха баркал аьлар парте Центральни Комитета, Советски правительствана шоай коллектива къахьегама солла йоккха мах барах.

— Оаха дийе кхетаду, — аьлар нов. Клюкина укх совгIато тхоашта доккха декхар тIадуллилга. Дуккха балхаш да республика кхашка укх шера а тIайоагIа пятилетке а хин гIишлош хьалъеш де дезараш. Коллектив цу балхех дика лоархIаергхиларах тешаш лу аз КПСС обкома а республика Министрий Совета а, мелиорацен хин боахамен Министерства а.

Торжественни собрание къамаьлаш даьча скреперистий бригадира нов. Крапивница, экскаваторщика нов. Даурбекова, штукатура нов. Алиева, шофера нов. Абдаева дийцар шоай балхах, цар тIахьйхар дIахо йодача хача кхы а дикагIа болх бара.

Ленински Юбилейни Сийлен Грамота яьккха йиннараш «Чечингушводстрой» башха — дика коллектив.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаьча производства культура лакхъяра даькъе Ерригсоюзни хьажарехьалхара моттиг яьккхай цо. РСФСР мелиорацен хин боахамен министра заместителя нов. А. И. Беззубенкос управлене коллективана дIаелар цу хьажаре цо яьккха СССР Министрий Советен ВЦСПС-ен Диплом.

Производства культура лакхъяра хиннача Ерригсоюзни общественни хьажаре хьинаре болх барах СССР мелиорацен хин боахамен Министерствин юртбоахама белхлой профсоюза ЦК-н Сийлен Грамота хьоаьнай «Чечингушводстрой» Управлене ПМК-2 коллективана. Из Сийлен Грамота а дIаелар РСФСР Минмелиоводхоза «Росводстрой» объединене начальника нов. З. Э. Митинске.

Т. ТУГАНОВ.

ДОККХИЙ ТОЛАМАШ ДАХАРАХ

Сунженски района Шеча Эскара цIерагIча колхоза клуб хозьаьнар цу дийнахь. Колхоза дIаелар КПСС ЦК, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета, ВЦСПС Ленински Юбилейни Сийлен Грамота. Укхаза кхаьчар Шеча Эскара цIерагIча колхозана социалистически яхье ваь лелаеча Кирова цIерагIча колхоза делегаци.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизарах колхоза Ленински Юбилейни Сийлен Грамота ялараk хетаь собрани хьайиллар колхоза парткома секретара П. В. Яркина. Трибуна тIа ва КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь М. И. Абубакаров. Цо Iоеш Сунженски района Шеча Эскара цIерагIча колхоза Ленински Юбилейни Сийлен Грамота ялараx йола КПСС Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС постановлени. Нов. Абубакарова Ленински Юбилейни Сийлен грамота дIа а луш КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, Лаккхехьарча Совета Президиуман Министрий Советен цIерагI деза совгIат даькъал дуцаш лоацца а баьккхар.

— Йоккхача дегаоздаларца кхоачашау аз сайна тIадилла декхар — йоах нов. Абубакарова ше деза юбилейни совгIат дIалуш. — сона лов колхозхоша дIахо а къахьегама толамаш хилар, хIаране вахар ираз долаш хилар.

Деза совгIат дIаэц колхоза председателa Л. К. Ясинецкас, парткома секретара П. В. Яркина, комсомольски организаце секретара З. Ф. Кравцова, профкома председателa Н. В. Федина. Юбилейни совгIат дIаэцаш колхоза председателa нов. Ясинецкас берригача колхозхой цIерагIа баркал аьлар Коммунистически партена, Советски правительствана, тешам белар колхозхоша низи хьинаси ца кхоадеш кхы а дикагIа къахьегаргхиларах, социалистически яхье керда толамаш доахаргхиларах.

Шеча Эскара цIерагIча колхозаца яхь лелаеча Кирова цIерагIа колхоза члений цIерагIа къамаьл дир цу колхоза парткома секретара Фергиева.

Юбилейни деза совгIат шоашта далларах баркал оалаш къамаьл дир шурий-товарни ферма заведующе М. С. Кумаритова, шоллагIа тракторно-полеводчески бригада бригадира В. С. Чалыха, бахьадаргаш лелаеча бригада звеньевая йолча М. И. Алексейчикас.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизарах йола доклад йир КПСС райкома хьалхарча секретара нов. Варлашкина. Цул тIехьагIа КПСС обкома секретара Абубакарова 50 колхозхоа «За доблестный труд» яха Юбилейни медалаш елар. Церна юкъе ва шофер В. И. Агарков, доярка З. Р. Амин, механизатор Н. П. Булавинов, воккхагIа воланжа IУ Х. Б. Григорян, республике хьалха латтача шурий-товарни ферма заведующи М. С. Кумаратов, района дикагIа йола доярка М. Ю. Цуберо, колхоза председатель Л. П. Ясинецкая, кхыбараш. КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара нов. Варлашкина КПСС райкома цIерагI ученый зоотехнико нов. Кумаратова кулгалдеча шурий-товарни ферма коллективана памятни юбилейни вымпел елар. Цу коллективо пачхьалкхенга хьайбай продукташ йоккхара план дIадахача шера 108 процент кхоачашъйар, хIаьта цхьоалагIча квартала план 115 процент кхоачашъйай. Цул совгIа нов. Варлашкина дIакхайкадир Шеча Эскара цIерагIча колхоза укх шера хьалхарча квартала итогех КПСС райкома, къахьегамхой депутатий райсовета исполкома хецара кара тела Шеча байракх хьожаь хилар, хIаьта дикагIа волча ялх колхозхочон КПСС райкомен райисполкомей Сийлен грамоташ а елар.

Шеча Эскара цIерагIча колхоза берригача колхозхоша цхьа барт а болаш лаьрхIад КПСС Центральни Комитетага, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага, ВЦСПС-га моаршал луш письмо дахьийта. Цу тIа цар дош дала лерхI ерригача юртбоахама культурай хьувкъам дикка лакхбе, общественни хьайбай боахама производительность лакхъе, 7-гIа ноябрь тIаккхоачаш пачхьалкхенга ерригa юртбоахама продукташ йоахара шоайна кхоачашъеь яха.

Л. ЗАВРАЖНЫЙ.

Л. И. БРЕЖНЕВА КЪАМАЬЛ

(Нисттедоккар. Доллалур 1-ча агІе тІа).

ххахьар, хьаьнара оборудовани мерзачунна хувцар, къахьегамо оасарле лакхъелга Іалашдар, продукци хьаэрга дІабода мах лохбар, цуи дикал лакхъяр, вешта аьлча, коммунизм хьалхьара ерриге процесс сихъяр, халкъа дахара боарам лакхбар.

Іилманеи техникаеи карагІдалыра дикагІа доле хІамаш сихагІа дІакхачийта деза халкъа боахама хІара даькъага, хІара предприятега. ДагадоххарагІа белгалдоаккхаргда из. Йоаздар дІахо нов. Л. И. Брежнева, тракторашъяраш, юртбоахама машинашъяра берриге болхлой шоай даькъа Іилма-технически прогресса хьалхара меттел, юрта боахамерча Іилма - технически прогресса хьалхара я, из бизза производства индустриальни методаш тІен формаш тІен бахкара хьалйора а жой дайа ... хилар.

Керда техника ... ахкахьара — из Іилмахой, конструкторий инженерий гІулакх хинна из Іеш, миллионаш болча мугІарерча къахьегамхой а гІулакх да. Болхлой гварде — производстве хьалха латтарийн новаторийн массанахьа кхоача уйла, хьанца а опыт а, хьанари творчески инициативех — вай шІахьалхашкахьа ахар сихдеш йола низ бола ускоритель. Предприяте Іилма-технически прогресс яра хьалхаре дог лазаш хила веза директор а хІара болхло а, парткома секретара хІара коммунисти.

Іилма-технически революци. Іилмеи техникеи сихха дегІаккхулара оалангара дешаш дІахо а хургда партеи правительстваи теркама юкъмоттиге. Из вай экономически стратеге лоархІамегІара декхар да укх карарча шера хиина из Іеш, вай мохк легІаухаш дІахо мел бодача хана я.

Цхьаькка лоархІаме декхар — из да хилхъе боахам шІаштІехьбоаккхарга цуна доал далгеи эргадаькхта Іоадар. Дукха къахьега дезаш гІулакха дика доал деша толашагІча тайпара шІаштІехьдаькхкан из хула, е дІаухайтача капиталовложенех я, мердача техникаш а. Болхлошка колхозхошка хьинар из кходенн хьегача къах я хила йоаттІаш йола эффект хургда хилар. дІахьокхара. Из къахьегам пи я хила терлургболаш бац чІоагІа дисциплина, хІара болхлочуи къаьст-къаьстача коллективайн къахьегаме ... мех белга Іалашдеш йола лакха организованность йолаш.

ПланагІа деш дола доал эргадаькха тоадара декхар къаьстта лоархІаме хулийт цо. Ира эттан из эггара хьалха, вай боахама аппарате эггара лоархІамегІа йола моттиг дІаловнача ведомственность хьалхашка. Ира эттад из къаьст-къаьста хьейнача хІара предприятена, совхоза, колхоза хьалхашка я.

Экономикаш кулгалдера гІулакха кІезига опыт Іоьвал вай боахама кадрашта, вай партийни пачхьалкхени болхлоша. Из опыт тоьал боккхача маьке я. Цхьабакъда халкъа боахам дегІаьхаме хІалзарча этапе йиш яц лаьхьача опытах кхоачам а биь Іе. Іилма е хинна дІаэтташ латт доал делга, чІаьта ца Іилма тар ма ду сиккагІан тар ма ду кІоаргагІан кападеэзаде. Іомаде деза.

Кердача тайпара никъ делабу дІайна, масала, информаци гулъеш, сихха ицхьалхаккхаера, хуьна ... ерра бувзабенна болча балхаца. Укхаза шера ...къакхул кердагІа йола электронно-вычислительни организационни техника. Информаци электронно-вычислительни техникаш системаш дегІакхулара теммаш сихьара боккха лоархІам бу вай.

Дикка йоаллий эргалоаш ... латт хІанз доал дера структурана ... я, цар йиш хулийт ... дакагІа хилийтеи ... ех мукъадоален, массе я тайпарча гІулаккхаш тІарча наьха боккъонийн декхаьрийн, доьла а бехктокхама я хийса соотношени хьалахъ.

СовнагІча хистанисина гІулакх маллар мара хІама дац, лоархІаме дешаш къоастаделга тІехьаьхарга, массе тайпара «дагадулларе сонагІа ха йоарга нут.

Доал дера дакъе беча беррагача балха боарам айбар. Іалмо хІана дІадахаранка хьежна из шийсбар — экономика дегІайоаллара Іальмате бокхача лоархІаме декхар да из, вай дегІаахара керттерча резервах наІ я из, аьлар нов. Л. И. Брежнева.

Паччахьалкхенен экономикаеи доал де къахьега ядамаш шерра юкъеоза ревльин торо хиларах латт социализма лоархІаме совле. Из — социализма ерригача политически система оалангара принцип. Ленина васкеташ кхочаш а деш, вай парте лоорагІа чакхбоах общество дахара ерригача сферашка, цу даькъе производстве а социалистически демократи ... гІакхулалара ... ХІаьта цу гІулакха хьаьстте ... ка ... бола ... хоьал КПСС XXIII-ча съездо тІайнача экономически политика. Предприятеш шоай мукъагІа кулга лакхлуши экономически стимулий лоархІам айлуш латтача хьаламак доал толаме леладалга тІа-тІа дукхагІа ерригача коллектива инициативах, къахьегамеи общественеи хьиччех тайна да, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешна гІулакхаш леладеча наькъага хьежна да. ХІана къахьегамхочо лов предприятн болх тІчагІа беш хиага, хІаьта цу гІулакха цунна доал дикагІа дегІа шІаштІехьдаккха деза.

Вай, советски къаьмашка алхха административни чакхдоахача гІулакхашна кхоачаш хулаш деш доал делга. Тайп-тайпара дукха формаш я вай. хІаьта шер новкъостала къахьегамхоша юкъарчал доашаш шаьнкн а предложенете гІулакхашта. Профсоюзни организацешка, производственни совещанешка, халкъа тІехьожама организацешка гІолла болхлой торо я коллективе вахара эггара сагота тагІа долча дешаех аьнна решени кийчъеча дакъа лоца.

Ше болх дика бъ на Іеш, шоай ерригача бригада, цехо е предприяте толам балара йоакхо сш а долча шийна хоаенна кхоачамбовнараш майрра хьегучадоахаш уж тоадарах ... предложенеш телаш волча хІара сакхетамеча болхлочух, — цу тайпарча болхлочун шоай йиза ... бокъонагІа але йиш я шийх, сий предприятена доал деча аз корта а болаш дакъа лоаш аьнна.

Советски болхлой класса парте чуйоссаь цу бокъонца вола производства да хилара уйла къахьега хьагуш я социалистически ... дегІаккхаерх. Цуи формаш хувцаеннай, цхьабакъде, хуина на ... а хиннад, хІана я да цун маІан: дикагІчарна тІехьакхе, тІехьабусараштa новкъостал де, берриге боахам ... шІаштІехьдаккха. Тахан а тІехьа вай хилданза йоакхо е езе гІулакх на социалистически ... ма могга дегІаккхуаьлга. цу лоархІамеча гІулакха юкъара къахьетам йоаллаш ... эза массе тайпара формализм, ... дола дахкхал. ЛоаззагІа ц доалаш ленински васкета лоррагІа ухаргда вай: «Доала зокхалаш кІезнагІа, хІара деннара гІулакхаш дукхагІа...».

ХІанзалца из дийнад, белгалдаькхар дІахо нов. Л. И. Брежнева, объективни халонашца мазаенеи на дерра аьлча вай сихха дегІахаш хилараш хьахинен йолча вай экономически проблемаех. Цхьабакъда вай йолаш я къаьст-къаьстача ведомствайн болхлойн гІулакхашкарча кхоачамбовнарна хьахийта йола проблемаш я.

Дукхьал дІаэзга вай: бехктокхами дисциплинаен лакхъе ... кул вай каст-каста дукха му... болхлой я, дукха ...я.

Шаратара шерагa ... задамай кхоашш ... на вай боахама цхьадола довкъом да вайцига. Доккхий кхоачамбовнараш ... капиталкн гІишлош еча. Дикка даьржад ассигнованеш — кагийча боарам я доацаш, лоархІачул цкъан хилаеи — шоаза дукхагІа гІишлош хьалъарга дІаухийтилгеи шоай ханахьа керда объекташ болх бе ца йолайолийтилгеи. Кхоачамболаш ларкІа йиш яц къахьегама оасарле лакхъяра хІанзара темпаш я. Цхьаболча хьалхле леладеча болхлоша могийташ да шоайта карарча учрежденена керда техника юкъейоаллар санна болча боккхача лоархІама хьоккхамах план кхоачаш ца елта.

Планаш кхоачашъярах, малара аьлча кхоачаш ца ярах, хьо дувца воланча, жоп лу пляя реально отттанъ я яцар, снабженеша кІалдитар тхо, кхьзола объектнами бахьанаш я дар яхаш аьводаш йоалаш.

Бакъда, заводо хьайоле плане чи дІаленаш кхоачаш ца еш хилча, уж кхоачаш це яра объектнаш, хьалхле леланоахи къахьегам шІаштІехьбоккхарахи тийша хІама доаца бахьанаш да шина хетала я доагІа. Бакъда нагахь санна боахаме доаш дола пункъе кІезиг ца лой, нагахь санна рентабельность я эффективность я ледаза лакхлуш яц, къахьегаме оасарле моттиге мара дегІа ца йоагІе, гІаккха цхьаккха объективни хьалашна бакъдулургдац хьога из.

Цу тайпарча фактаьта принципиальни критика е оза. Вай теш цу контикех вай иоттеи пачхьалкхеги ерригача кадрошa кийса выводаш эргхилахах.

Пленуме дика доаццхаш дийцин юрта боахамера хьал я. ХІанз вай мекха могарга юрта боахам дегІабоалабарга хьалхарчча дикка дукхагІа средствааш дІахийта. Іилмаи техникаи прогресса керда торонаш хьалла юртбоахама производстве я. Цу торонага я йиш хулийт кхачаи продукцаш промышленноста эша бедали чаккхе дукхагІа аккхара декхар толамца кхоачашде. Бакъда, из лара ха-м воаргъе.

ХьалхагІа белгалдаькха махиллара, вай мехка геттара доккха ю хилар ха во оттаргаи стихийни хатар хиларах. Из ниттa хиннадале а шера юкъера хьалха дІахача пятилетке лоархІаш гектара тІара 10,2 центнер мара ца якккача мeтта 13,2 центнер яьат даьккхар. Цо йиш хилийтар вайта халланза мокх хиланза дарлдоацача ялатаца Іалашбе. ХІаьта ниттa колхозийи совхозийн чурча гІулакхашта тІа-тІа дукхагІа ялат дита я цунца фуна лаьрхІа я дуташ.

Цу деррйга я новкъостал дир общественни хьайбаш дебадеча цхьаьола толамаш дахара. Шера юкъера лаьрхІача дІахача пятилетке даьккхачул кулх 2,1 миллион тоши дукхагІа даьккхар. Бахача наха цхьан сага лаьрхІа дулх 16 процент, шуран шурий продукташи 17 процент, фуаш 17 процент дукхагІа хуъ.

Из ниттa дале я вайна хоа метка цхьашаболча районашка ассортиментах дулхи хулха продукташи бахача наха кхоачамбалла ца тоьалга. ХІанад из?

Цу хеттара лоаша жоп долалургдао — бахача наьха хьашташи материальни торонаши йоаккхаш йолча хьайбай продукци лакхаенна. Ши-шийта диллача ниттa денна нийсй жоп кургдар. Лукхьал 1966 шера алепе фона массах миллиард сом лакхъеннай. Хоаш малий, цу сумма кІезига доаша дакъа кхача тоабаога, эггара хьалха хьайбай продукташна — дулхага, дулха наьленна, аьттага, нурийта, фуашка дІадахийта.

Цхьабакъда ниттa этта жоп я ханна Іe йиш ян вай аьлар дІахо нов. Л. И. Брежнева. Вай ниттa чекха къахьегамхой вахара хьалтоадара никъ хьалаьца болаш, тІаккха ... хилар хинна из Іеш. ... хьежна халкъа эша тоарам, царна хьайбай продукташ я болаш, хьаделга шерлар я.

Нагахь санна тихала дерриго я лертІа чиннадене, тІаккхе эгара хьалха из хиннад хьайбай боалам дегІабоалабеча кхоачамбоакараш хилар бахьан долаш. Центральни Комитето теркам тІа бахийта тахкар из доп. Гучадаьлар дукхача моттигашка теппаше доакъарий база йиллара, доакъарий культурий хьункъам лакхъяра, йол хьокха моттигаши хьаІепани тоаьра гІулакх дикка уйла яь ца дер. Цхьаболча областаша ца доагІаш кІезигдар хьайбаши хоа тІара оалхазарени — общественни я ниттa индивидуальни я секторашка.

Ала доагІа 1969 бІерччача шера тІайна гІулакхаш чаккхаэтах доахан дикка дукхагІа айбе хилар, хьаьстта дукха йайбар хьаькхарч. Цу лостаме боккха болх биьб Украние я.

ВІалла тІехьатетта йиш йоаца хьашташ кхоачамдара дукха хІама дулургд ерригача республикашка, областашка, районашка, колхозашкеи, совхозашкеи шоашта. Цаьна хІанз могаргІа цу гІулакхашта лаьрхІа дикка средстваш. Моттигера кулгалдой декхар йила ба городашка бахача наьха а поселкашкарча болхлой я доахани хоа тІара оалхазарши леладара безам тІабухийтара йоакхо е — бакъда ца хадара ц хиланза даргдоаца хьалла доли.

Юрта боахам лакхбара тихкарах беррагача мехка, деррагча халкъа гІулакх лерхІ парте, аьнна белгалдаькхар нов. Л. И. Брежнева. Колхозий боахам шоай лоІаме шербара, колхозни демократи шербара тІадеглаадаь дукхаь лоархІаме организационни гІулакхаш даьл парте.

Дукха ха йоацаш колхозхой КхоалагІча съездо тІайнача Хьохкамеча устава колхозашта шерра бокъонаш лу планировани ера, къахьегам шІаштІехьбоккхара, цунах доагІаш далара, боахама расчет юкъейоалларе. Экономически хинна на Іеш, боккха политически лоархІам болаш я да юрта вахара эггара лоархІаме дола дешаш коллективно къоастаргдола колхозий хержа совет яхкар.

Цу тайпара, хьа я вай, шІоагІ я ергьа юрта боахам лакхбара йола материальни я ниттa организационни - политически я предпосылкаш. ХІанз керттера лар да цавех бизза пайда эцар. Кхетадеш малий укхаза хоадамбеш волча доц юрта къахьегамхоша хилар. Вай теш, вай сий долча колхозни ахаахоша тоалата хьалхашка латта бехктокхаме декхарех сийленна кхоачашдергхиларах.

Текхоаш перспективни экономически проблемашта хьожаш аьлар нов. Л. И. Брежнева, КПСС ЦК декабрьски Пленумо критика йир вай халкъа боахама тайп-тайпара участкашка бохкача доал на дара дукхахча фактанта.

Хьашаргда вай нах чубаха шІенош хьалдар санна дола дош. Дунен цхьаккха а мехка хьалдаш вайнгга миссел дукха нах чубаха шІенош. Пятилетка дюх шера 44 миллион йолча советски наькага хьалхар керда квартираш, е шоай фусама хьалаш тоадир.

Цхьабакъда нах чубаха шІенош хьалдара проблема кхоачашъялла йиш яц. ТІехьа тІайоагІача хана я кхоачашъе оза вай оттань программа, аьлар дІахо нов. Л. И. Брежнева. ХІаьта цо дІадех пачхьалкхено нах чубаха шІенош хьалдара дІахьаш йолча дукхача средствааш бизза пайда эцилга. Халахете я, укхаза вай деррига мадоагІара дика дац. Цхьана йолча областашкеи районашкеи нах чубиха шІенош хьалдара метта, нох чубаха шІенош хьалдара чотя планах лаьрхІа йоаца административни зданеш, стадионаш, клубаш, кхьйола объекташ хьалъю городаш тайп-тайпара хозъярга, н. кх. ца йоагІа расходаш дІаухийт.

Аз дах, новкъостий, аз ... лоа шийса кхетахар, аьлар нов. Л. И. Брежнева. Клубаш хьалъяра, къаьстта болхлой поселкашка ... хьалъяра тІехьа ... вай, стадионаш хьалъяра тІехьа да вай — спорт лелайта хатаргашка. Цхьабакъда, нагахь санна из нах чубаха шІенош хьалдара лоархІача ассигнованей чотах, нах чубаха шІенош дарь йисте я даьха дар чу баха нах чухоадабара планаш кхоачашъяра не дир лой, тІайкхе вай ла йиш яц уж тайна гІулакхаш. Декхараш кхоачашше деза вай дар праклен тІехье тетта йиш ца хиларе норячагІа мадоагІара. Вай эггара хьалха йоакхо е сеиш яр да хІара советски дезаш чубаха дика гоадаь шІенош дахар, хІаьта школашца, больницашца, берий яслешта нах Іалашбе.

Нах чубаха шІенош хьалдарна дувзаденна шІенхаштара кхоачамбоцараш я за. Нах чубахара дика мегаргдоаш шІенош доханадаь дІадоахаш моттигаш кІезига яц. Цхьаццa йолча областашка нах чубахара хьалдеча шІенош боарамех дохкха процент доаш мегаргдолча лохадеча нах чубахача шІенош. ХІаьта эггара хьалхарна аргІанча дІадалха леза дакхка дукха нах чубаха тишдена, къадена шІенош дІа ца доадаш дуг.

Цхьацца йолча моттигашка е тайпа практика я лелаю: долаш долча законодательствааш гІех а бувлаш, пачхьалкхен хьашташ доха я деш, моттигерча кулгалхоша союзни республиканскен Іаьдала карайола предприятеша декхаребйола ю тайп-тайпара городской объекташ хьалъяра юхаяла на еза йоккхий расходаш яра. ХІаьта цуа тІехьагІа уж расходаш дІаладарх продукци хьаярга шийта дІадалачулча. Дика кхетадеш ма дий цу тайпарча факташтa хьаьдла къовсам лоттабе безам хилар.

Шолла гуш махкалара, белгалдаькхар нов. Л. И. Брежнева, дукккане чІоагІало дуаш цхьанна я тайпарча объектнами хьалашна бахьан оттаде йиш йоацача кхоачамбоцарашна. Царех да боахама доал ца дар, рузкъа доалар, царех да къахьегама дисциплина толхаар.

КІезига моттигаш яц боккхача лоархІамера балла ха ысса дІайохийташ, балха тІехьабуьлаш, бехказа вала бахьан доадаш балха ца боагІаш, прогуласе еш, цхьаза мекина вахараш дувзаденна я долаш.

Къайла хьоргдаш из, болхлошкара, колхозхошкара, инженерашкара тхога ук производства дезорганизаторашца, прогульщикашца, менна бахарашна, бракоделашца ловттабу къовсам лакхбе беза яхаш дола письмош. Цар геттара нийса дІадех из. КІаьда хила йиш яц шоай бехках вай общественна шІенхашттa за деш, предприятеш цехаши планаш кхоачашъелга дохадеш. ХІаьта хьаьнола къахьегача болхлой алапи кІезигдеш болча нахаца.

Цунна цхьана гІулакх латташ духхьала хьадехар лакхдарахи административни гІулакхаш шІенхаштагІа леладарахи, из латт партийни, профсоюзни, комсомольски организацешна кагирхошта хтетам балара, салаІара, культурни дегІавахара эша. къахьегамхой уккхІено чІоагІъяра эша наха баллах мукъайолча хехах эггара дукхагІа пайда эцаргбола хьалаш хилийтара йоакхо ярах.

Тахан парте кадрашкара шийи отношени нийсъю царех тешаш, эггара хьалха цар бокха секхетами бехктокхама уллен хилара тІагІолла, белгалдаькхар нов. Л. И. Брежнева. Вай кадрашта хьажьекхар чоалхаме дешаш толамца къоастадургдолаш шоаш хилар.

Партенаи халкъаи хьалхашка чІоагІа бехктохкаме хилар кхетадеш хилар вай тІаренна хІара денна новкъостал хулача гІулакхашка кІоаргагІа уйла еш хьажара, моллагІа дола тешаш лакхар парте ерригача политика ов-хьагарча дешаш дувзар. Сакхетамерча сага дагаца хоьу зашна гІа боахам ваха вашаш хилар, хІама дайта ца доагІаш цхьан моттиге даттаж хилара, бюрократизмаяь, хІама бе-бацха ца кеташ ... хьалда дукъал къовсам лоттабе безаж хилар.

Укх гІехьарча ... парте Центральни Комитето дукха хІама даьд вай наьха творчески инициатива хьаэстийтара, бІувенна хилара атмосфера хьахилийтара, хІаране шийх доахка гІулакхаш, организаторски говзалаш гучаязлара паргІато ялара. Наьха инициатива, хьадлача бахьан кхерамe дале а не мегаргдолча гІулакхаца ювзаенача наь шоаш хьча решенеш дика, эффективни результаташ луш бІаьш масалаш доаладе йиш хургьяр.

Укх гІехьарча шерашка чІоагІьенна вай балха стиль йизза ше мегаш хилар хьехьоахаш я, партеи нахен хьалоатар я. Цу тІара вала цхьаккха бахьан яц. Цу тайпарча балха стилъ декхарийла еш кадрашкара дІадех сакхеташ хилар, паччахьалкхен хьаштаца йоакхо еш гІулакх леладир, бокна бехктокхам хилар.

Из хьра шерагІа йовржаеш дегІайоалае еза критиках самокритикех, мабоагІара мах бе беза карагІдаьнновий, кхоачамбоанараш дІадаккха уйла е еза, кадрашкара хьадехар лакхде деза.

Ниттa я 1969 шера декабре хинна-КПСС ЦК Пленум хьежа вай дегІаахара цхьайола проблемаш, аьлар нов. Л. И. Брежнева. Цул тІехьагІа хиннача партийни комитеттий пленумашка, партийни активан юкъаьнерча организацейн собранешка цхьа барт болаш могайне ЦК Пленума решенеш. Уж решенеш ниттa могайне КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК производства резервах пайда эцилга тоадарахи рузкъаи дукхагІа кхомбоаха йола письмо лувцаш берригача мехка хиннача къахьегамхой собранешка я. Болхлой, колхозхой, интеллигенция бокъонца раьза я цу письмо тІа юкъача ЦК декабрьски Пленума установкашта.

Центральни Комитета, ЦК Политбюрона хет шеко йоацаш доле вай толамаш я вайна хьалхашка латта проблемаш я партена, ерригача советски наха йоаш хила еза аьнна. Уж проблемаш кхоачашъяр, советски экономика дегІайоалаеча керда толамаш дахар, вай Даьхен низ лакхбар ерригача парте, деррига советски халкъа гІулакх да.

Вай партеи советски халкъа В. И. Ленин вавь бІаь шу дизара цакъадоа коммунизм хальара ерригача участкашка керда толамаш я даьха. Деррига толамаш, советски халкъо тоаккхал деш мелдер хьаьндкад КПСС шоай бахта гІехь хадланза Маркса—Ленина хьехамца хьалхле лелаеш хиларах, из ленински новкъа йоадаш хиларах. Парте керттера чІоагІало, вай общества эггара хьалха латта я организоваш я низ — из вай турпала болхлой класс я. Вай тешаш я да: партена массааи болхлой класс кІоаргга йовзаш я мамогга хьалловзаш а хургхиларах. Партена хош: болхлой классах массе я хІаран тІахь теша мегаргволга.

Шой ленински партех теше йиш йолаш я болхлой класс я. Партеи халкъеи кхьовгІо хиларах, болхлой класс ленински васкеташта тешаме хиларах латт коммунизма гІулакхо дІахо я котьлоаш йоахаргхиларах йола тешаме гаранти.

— Новкъостий тракторозаводхаш, — йоах нов. Л. И. Брежнева, — ХІанз Ленински юбилей хьатІакховчаш ляттача хана къаьстта раьза хиша хаьтаьла дувш аз шо В. И. Ленин ваь 100 шу дузача дейна даха мадоагІара наькъадахара лаьнача ерригозови яхье йоацало яккхарах. КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС Ленински Юбилейни Сийлен Грамоте ялархах. Из шун къахьегам вай халкъо, парте, правительства чІоагІа лоархІаш хиларах дола керда тешал дай Мукъабе сона ниттa В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна «За доблестный труд» яха Юбилейни медаль еша бола шун завода болхлой, инженераш, беррига болхлой даькъала бувца я. Из бокъонаш йола шун завода сий долча коллектива ленински гвардиз! Сий я ирaз а хилда цар новкъостий!

Тешаш на со, аьлар нов. Л. И. Брежнева, шуй къахьегама ниттa лакха мах бар сий долча предприяте коллективно дІахача хана даьха толамаш ларкІор хинна ца Іеш коммунизм бахьан. вай советски халкъа ирaз бахьан керда кхталош кхара йола низ бода стимул, лакха лоаттаде деза лоадка сий лерхІаш тІаьаргхиларах.

Л. И. Брежнева аьлча къамаьлага чІоагІа ла а дийтІар, дог гІоздаьнна дІаькдаь тІоараш детташ дукхаза шихагІа я доалар.

* * *

Цул тІехьагІа новкъоста Л. И. Брежнева Іоаш С. Орджоникидзе цІерагІча Харьковски тракторни завода Ленина ордео ялараи дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ.

Трибунара дІатІаболх предприяте хьалхле лелаераш, производства хьалха латтараш, чІоагІа, дІаькдаь тІоараш а детташ, новкъоста Л. И. Брежнева Харьковски тракторни завода байракха хІатІайол Ленина ордев.

КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета цІерагІ новкъоста Л. И. Брежнева шІаькха я даьлъала айнар завода коллектив йоакхе совгІат даларца, завода коллективо керда толамаш лахар, цун ирaз ... хилар доаш дег тІара доаца я бакахар.

Юха я чІоагІа тІоарeм тахар зале. Беррига хьалгІоатт.

Собрани къамаьл дир завода директора В. Н. Библика, ХТЗ сталевара, коммунистически къахьегама ударника Ф. С. Амсона, кузнечни цехо начальника Я. Т. Белнкоса, токара Богуславская Людмилас.

ХТЗ къахьегамхой докха совгІат даларца даькъала бийнар Украин КП Харьковски горкома секретара И. Е. Лябога, «Серп и молот» яхача моторaш доча завода парткома секретара И. И. Сахнюка города промышленни предприятей коллективай цІерагІ тракторaш ерaш дег чура даькъала бийцар.

Юрта боахама болхлой цІерагІ къамаьл дир «Красная волна» яхача совхоза механизатора Социалистически Къахьегама Турпала А. Т. Замлеле.

ЧІоагІа раьза хиша тІайнар торжественни собрание дакъа лоацаш хиннараш КПСС ЦК-га, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага доьхийта письмо.

Собрани чакхйоал. Зала массе маІнегара хьахоз сий дола Коммунистически партеи ленински Центральни Комитета, Советски правительство, коммунизм хьалъеш доалла советски халкъ даькъала дувцаш цІогІарч.

М. ГЕРАСИМОВ,
В. КУЛИЧКОВ.
(ТАСС спец. корр.).

МОСКВА. В. И. Ленина Центральни музей біарг тоха хьайи доал хьайтта керда зал.
СУРТА ТІА: «В. И. Ленина образ изобразительни искусстве» яхача зале.
А. СТУЖИНА сурт. ТАСС фотохроника.

СОВГІАТАШ — ДИКАГІЧАРНА

Назрани районе В. И. Ленин ваь 100 шу дузача юбилейне зeтаь собранеш йолаеннай.

18 апреле из санна собрани хилар «Октябрь 40 шу» яхача совхозе.

«Ленински наtaйи бойракха кІала — коммунизмега» яхача темац доклад йир цу собране КПСС райкома хьалхарча секретара нов. Гастемирова. Хьалха латтача 50 сага Юбилейни медалаш ялар цига цу сарахь. Уж ерзе совгІаташ хьалхорашта юкъе бІ телятницаш Албакова Райхьант Албакова Тамара, шофер Ахмо Дауд, доаркаш Даурбекова Зина, Гагиева Дугурхан, трактористаш Бекова Іаддал-Бохтал, Гагиевова Юсем, хьабераш.

ДІахо Ведоча тана кхы я дикагІа къахьегаш шоай боахама сий локха лоаттадя чІоагІа йир шІецагІхийттараша.

Цу тайпара собранеш хилар цу дийнахь автотранспортни предприяте (доклад йир КПСС организационно-партийни бола отдела заведующи нов. Угланова), № 432 йолча ПМК (доклад йир парте райкома шолагІча секретара нов. Степанова) районни бувзама центре (доклад йир парте райкома секретара нов. Тутаева).

М. КАРАЕВ.

●

В. И. Ленина юбилей сийна тІаьхьіда социалистически декхараш кхоачашдарех паччахьалкхен торговлеи потребкооперацен профсоюза обкома, Назрани районе потребсоюза правлене Сийлен грамоташ елхй вай республика кооперативнна хьалха латтача группана.

СовгІаташ деннараша бе Назрановски района Сурхотера тика заведующи Л. Богатырева, Назрановски универмага заведующи К. Тулгиева, МалгІабикерна тика заведующи Р. Беибузатова, Сунжерча махкъаче завода болхло З. Калайтанова, дукха хьаьберш. Сийлен грамоташ еннаре берриге а 60 саг ва. ХІаьта «Ленински васте» яхача Сийлен ниша тІа дІаязаьнна 30 саг.

С. ВОРОНИН.

●

В. И. Ленина юбилейна хьалхарча ше тІехьарча шин шера квартелага квартеле къахьегама толамаш даькхаь хьенай Наурски района «Красное знамя» яха колхоз. Цудукъа района эггара хьалха цу боахама клубе сІершІгІхийтар юбилей дезде. Пленатица, позушане хязьа я клуб я станица я. Собрание хьайиллар колхоза председатела С. И. Пономарева. Цул тІехьагІа доклад ьыче Наурски райисполкома председателя И. Н. Федорова дийцар Ленин деррагача дунен пролетарийта бахача коммунистически партеш социалистически паччахьалкхен хьаьр хиларех тарра цун ... дийна гІулакхех, из баь ди бентаддеш колхоза я районе я къахьегамхоша даьхна производствени толамаш.

Собрани гулбеннарашка ... маш хетта бахкабар школара пионераш, бераш. Цар хьаздаш хоздыдар дикка Ленина портрет, трибуна.

Колхозоча даьхча толамашка хьанне боаламе дукхача къахьегамхошта, муллазоцта, ...

... парте Совета я школа я болхлой Ленински Юбилейни Сийлен медалаш грамоташ елар. ... 191 саг ... Цига ... Хамбиева Іабдурахьман, халха латта доарка Килоева Люба, тракторист Битергова ..., совхоза председатель Пономарев Иван Степанович, ... кхадеча бригада кулгалча Хумаркенов Юнт, хьабераш.

Собрани гулбеннараштa шоай ... эггара ... социалисти... ... коллективо.

С. МАЛСИГОВ.

●

В. И. Ленина юбилей тІакхоачаш 27 зар тонн «Ііаьрна дешуре» дохка социалистически декхараш тІайицача «Октябрьнефть» НПУ коллективо 14 апреле даькхар 30 эзар тони мехкадаьтта да. Цул совгІа хІара дийнахь буса кха тІа 300 тонн доацаш хьакхар цар укх деношка.

Самердийнахь Кирова цІерагІча культура Дворце хиннача юбилейни собрани цу коллективо карагІдаьннараш болгал я доаклаш Боккхача мекхадалтаеой группана «За доблестный труд» яха Юбилейни медалеш елар. Уж совгІаташ деннача Социалистически Къахьегама Турпала, хІама пенсионера С. Т. Мандубаева, оператораш ... Магомадова, Бугаева, Юсупова, мастера А. Ананьева, кхыча новкъостиша шоай къахьегама сий лакха мел бахча партена деш лу дІахо кхы а дикагІа къахьега.

Г. ЛУКЬЯНОВ, внешкор.

Шушенски — юбилей гаргакхаьчача хана

«В. И. Ленин СибарегІа хьейн... моттиге ... мемориал... Шушенски ... Владимир Ильич ... моттигера ... даьха ... шо хьаьхача ... тайпара ... экспозиция ... цІенош.

—Мемориальни зона хьаьдед, — АПН корреспондента дийцар «Шушенскстрой» треста керттерча инженера Семенида, — тхьан итт совгІа цІан дукха кох тІара гІирсаш. Мемориальни зона хьалдачна цІенош ... оттаергъя СибарегІа Іобазаьнйта ... В. И. Ленинен цуи сорт... заварах я гІулакх я. Красноярски края дІазахо революцийн заман наьрача бане... XIX-гІа біашере бовзала... юкхье хьаргой цІенош ... экспозицеш.

Цу хьанарча юрта бит ше хиннача тайпара хьалъоаз ... мемориальни зонерча болхьеш бахача ... новкъостал дийзар. Укх тІехьарча цхьан шера итт зерз совгІа къахьегамхой ... Масала, В. И. Ленин чуйнача ... Зырянова ... Федор Апаллонович Зырянов дІавннай В. И. Ленин СибарегІа хахийтача шерашка даь шІегІа кхина самовар, пенал ... шкатулка, ... Мемориальни зоне чаурІаза дукха хІамаш ... Анна Самойловна Середкина а. Цар шоай моттиг дІаделлай В. И. Ленина, Н. К. Крупскаяи чубаьхача цун наьна Петровай цІенаре.

Василий ЛУТОВОЙ. (АПН).

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

БІаьстн юь культураш дІаера балхаш дика шІаштІехьдаьха нокъабоагІа В. И. Ленин ваь бІаь шу дузача денна республика совхозийи колхозийи къахьегамхой.

13 апрель тІакхоачаш бІаьсти юь культураш 66 гектара тІа е уж дІае лаьохІача латтан кхоалагІча даькъа тІа дІайийна бахьанаб республике.

Гудермеса, Наурски района боахамашка бІаьсти юь культураш хІакхлехьа ахаш дІайийнай. Эзар гектар совгІа долча латта коартолаш дІайийнай вай колхозашеи совхозашеи. Плаи 83 процент хул вох. ХІаьта Сунженски района боахамаша хІакхлехьа планал совгІа йийнай коартолаш.

Массанахьа дІадуш да хІанз бимцадараш а. 5 эзар гектара тІа дІадийна даьннад уж, е шІоних доагІачох 63 процент, кастта кертера культура — помидораш дІае болалургба.

Гудермеса района боахамаш республике эггара хьалха дІайийна даьннад шекара свекла, хІаьта ерригача республике из культура дІайийнай хІанз 5 эзар гектара тІа е дІае езачох 67 процент. Гекараш дІадийна яьннай Гудермесен Ножай-Юртен районий колхозаши совхозаши.

Кастта хьажкІаш дІае болалургба республика механизатораш. ХІара бригада, отделене коллективо декхарийла я ханнахьа бІаьсти юь культураш дІайийна яха я карча эрзаш дола гІуллакх лаьттаде я.

13 апрель тІакхоачаш республике бІаьстн юкъе юь культураш дІаера йола сводка (план процентаьш)

Районаш	
Ачхой-Мартана	[illegible]
Ведана	5
Грозненски	36
Гудермесски	54
МалгІабика	27
Надтеречна	29
Назрани	19
Наурски	53
Ножай-Юрта	25
Советски	11
Сунженски	30
Урус-Мартана	31
Шаьли	19
Шелковской	35
г. Грозный	62
Ерригача республика	34
Юрта боахама министерства боахамаша	35
«Скотопрома» треста боахамаша	22
«Грозвино» объединене боахамаша	23
«Консервплодовощ» объединене боахамаша	—

ТОРОНАШ Я

Шийтта шу хьалха в1ашаг1ьеллачу тха колхозах 1959 шера лоьмин кагий ши колхоз хьатехар. Х1инз тха боахама чуйоаг1ачу пхе юрта пхи эзар сагаза, царех барх1 б1аь ва къахьега мосоргдолаш. Оалаш дола лаьтта 780 гектари цоназа дьаг1енаша 1132 гектари да тха. Из я тха доакъара база.

Хоаш ма хилзара, юртбоахама экономика з1йра боаххача лоархlаме да юртбоахама продукце единицага д1абода мах лоха хилар. Х1ьата из мах лохбеча ч1оаг1а лоархlаме да производствана механизаци яр. Бакъда, тха колхоза растениеводства дакъе деш дола дуккаг1а дола балхаш механизаци яь дац. Цун керттера бахьан да боахама рельефин хьалаш механизированни хьисапе балхаш де йиш йолаш цахилар. Цул совг1а оахаш доле латташ а продуктивность лоха йолаш да, х1ана аьлча ч1оаг1а 1атъ царна хина эрози. Цудухьа в1ашаг1ьеллача хана дена в1ашт1а барх1-кйс шера, паччахьалкхенна доккха зе деш хиннай тха колхоз.

Дукха лийхар района специалисташа, партийни организацеша, колхоз т1ехьаюсаш хилара бахьанаш. Керттера бехк бора председателашта. Цудухьа 1963-ча шера дена д1адахача шерранна ялх председатель хувиннений —х1ара итт бетта цхьаццa. Председателаш хувцалора, бехкда колхоза г1улакхаш тоалуш дацар. Х1ара шера боахама хула зе 25—30 эзар сомага з1аххочар.

Укх т1еххьарча шерашка доккхий хувцамаш хиннад тха колхозе.

Из къьагга хьахьокх цифраша. Нагахьа санна 1963-ча шера тха колхоза ахчан доход 47210 сом хиннаяле, д1адахача шера, планах йоаг1ар 283 эзар сом йолча, 497120 сом хилар. Хьажал мел йоккха эргалнаш хиннай. Х1ьата боахама хинна пайда бувцача а цу тайппара йоккха юкъ йоал вай белгалдаь цу шу хьанийча. Нагахьа санна 1963-ча шера колхоза 11783 сом зе хиннадале, д1адахача шера 113792 сом пайда хиннаб колхоза. Иштта тоалуш доаг1а наькъа хьал а. Масала, 1963-ча шера х1ара колхозхочо шера йица эланн 35 сом мара дацар, х1ьата д1адахача шера 630 сомага кхаьчад из, вешт аьтла бераитгазза дуккаг1а. Цу тайпара толамаш деха торо хилийтай къахьегама овсарле лакхъяро. Х1ьата из 10,3-зел лакхъенний. Цу г1улакхо хьахьокх къахьегама овсарле лакхъялара томпаш мел лакхъеннай.

Моллаг1а а боахам т1ехьабуссаш ца хилийтара тахка деза цо хьалха зе х1ана деш хиннад. Х1ьата гучадаьха кхоачамбоацараш д1адаха я деза. Оаха а тохкар дах г1алаташ. Хьалха х1ара колхозхо общественни производстве дакъа ца лаца фухха а дергдолаш хулар колхозхой къахьегамцара белам совбаккхара деш цхьаккха х1ама дацар. Х1инз эргалаьнна г1улакх. Из бахьан долаш тха торе хиннай колхозхой производствана шерра юкъеза, х1ьата шоаш хьегача къих хьахулар дуккаг1а хилийтара т1аберзабаь ба цеп кхетам. Цу г1улакхо торо хилийтай боахама х1ара дакъа производство лакхъе. Растениеводства дакъера тхьамка хьаьнаргда вай. Тхьамка кхелеш болча Кагирова 1айшета, Абдулхалакова Хадижата, Баклаева Хеда шоаш г1улакх деш хиннача участкаш т1ара гектара хьувкъам 40 центнерага д1аккхочийтар. Х1ьата х1ара колхозхочоа юкъера лаьрх1ача шера кхоача эланн 63 сом мара доацача, вай ш1ераш аькачир эланн 1,5 эзар сомал т1ех хилар. Цу цифраша хьахьокх къахьегама овсарле, производство, наькъа хьал укх т1еххьарча шерашка мел дакхденнад.

Даьчох кхоачам беш яц тха коллектив. Цудухьа укх юбилейни шера оаха т1ейца социалистически декхараш ц1аккха а ца хиннача тайпара бехктоххаме да. Масала, тхьамка леладераша дош деннад планах 70 гектара т1а мара де иа лийрх1а тхьамка 125 гектара т1а д1аде, планал пхийтта гектар дуккаг1а гицуаргаш д1ае и. кх. д1. Цу г1улакха мел эша кийчо яь кьина дукха ха я. Дика кийчадаьд лаьтта, фу цхьаналаг1ча классех да, паранкашчу цна болаш латт рассадага. Цу г1улакхаша тешам болийт тхьамка, гицуаргаш, хьажк1аш, кхыйола культураш кхеяра т1ейца декхараш кхоачашдергхилларх.

Иштта б1убенна къахьегаш ба тха колхоза хьайбаш леладераш а. Укх т1ехьарча масссех шера йоккха эргалонаш хиннай цу дакъе а. Хьалхаг1а, доахан дулхан шурийнсн оаха леладеча хана центнер шура яккхарга д1абода мах шурий ший маьхал т1ех хулар. Цун керттера бахьан дар тха лоаман хьалашка леладеча доахан продуктивность лоха хилар. Дуккхача хина дена лоаман боахаме хьайбаш леладеча дакъе беча балхага хьежа а хьежа оаха лаьрх1ар хьайбаш дукхьала дулх даккхара леладе. Цу г1улакхо торо хилийтар хьайбий боахам пайдане хилийта.

Хьайбаш леладераша а т1ейцад бехктоххаме декхараш. Цар дош деннад х1ара б1аь 1аьтта т1ехьара 85—90 1аса кхеде, доахан барх1 б1ояннега кхачалца дебаде х1ьата паччахьалкхенга 535 центнер дулх дохка. Уж декхараш кхоачашдаро торо хулийтаргья хьайбий боахамах хула доход 550 — 600 эзар сомага д1акхоачаа, планах лаьрх1ар 330 эзар сом долча.

І. ХАДЖИМАТОВ,
Ножай - Юрта района Гагарина ц1ераг1ча колхоза председатель.

Г1улакхаш дика лел

«Старогрознефть» НПУ транспортни контора мехкдаьттахой г1ишлошьераш, г1ишлон объекташ транспортаца 1алашъе декхарийла я. Транспортиккаша эша материалаш, оборудовани шин ханнахьа хьат1аозарга, болхлой д1а-юха кхувлаорга хьежжа, леларгба мехкдаьттайни г1ишлошьерийн болх. Т1акхха миштa кхоачаппу шоай цекхараш транспортникаша? Лоацца аьлча г1улакхаш дика лел. Мухь д1а-юха бахьара кварталин план 25 марта 101 процент кхоачанъаьб. Графикаг1а бе боаг1ачул совг1а баь никь 53,800 тоннокилометр ба. Цунга хьежжа къахьегама овсарле а дикка лакхъенний. Мухь д1а-юха бахьарга д1абода мах 3,7 процент лохбаларах дукьалл февраль беттa хинна пайда 7800 сом да.

Баьчча юбилейна какъабоаг1ешт1ейца декхараш кхоачашдаро ерига шоай торонаш оаршаг1ъьхий контора болхлоша. Керда мотодаш балха юкъеххуь. Х1инз пхе автомашина ялх шофер т1ач1оаг1оаьв. Хьалхаг1а пхе дийнахь мара ца баьча х1инз к1ира ялх дийнахь бу х1ара машинаца болх. Белгалбаха боаг1а къаьстта дика къахьега хувналуш болх бу шофераш Вахабов Нуну, М. Дахшукаев, Доронин Владимир, Беза мухь д1а-юха кхухьача шофераша Кива Василе, А. Аюпова, Кузьмин Прокофе, бей мухь д1а-юха кхухьача шофераша Ассев Василе, Манюхин Петрас шоай заданеш 30—50 процент т1еххоачашъю.

Белгал ца баьнкхача балан коммунистически къахьегама ударника Лазарев Алексейн Коваль Степанеч кулгалдеча тракторстий бригадай къахьегам. Нов. Лазарева бригада ц1и лакха хьоккхамаш дахарах предприяте сийлен Доска т1а д1аяззьний. Ремонт аьчул т1ехьаг1а ца йохаш дукха «ударгьццар» трактораш машинаш, цегахь токара Харапов Николайе хьаю патхалаш лика вцаре, техника дика йоввча слесара-универсала Маслов Алексейс х1амах кулг во тохаре.

Иштта баьчча юбилей гаргаг1ерчача укх аьлча хана ударни къахьег контора болхлоша.

А. ТИЩЕНКО.

ВОККХА ГОВЗАНЧ

«Грознефтехимзаводы» объединене производственно-товарни конторе коллектива керттера декхар да Грозненски мехкдаьтта чекхдоахача заводеша арахеца продукци ханнакьан сихен машинанаькъашкарча цистернашка чуйоттар. Из мехкдаьтта продукци д1ахьоач вай мехка массайолча районашка. Эстакадаша г1олла чуйотт мехкдаьтта продукташ. Мехкдаьтта продукташ сихаг1а чуйоттара, к1езигаг1а уж гойтара ч1оаг1а лоархlаме да цу г1улакха лаьрх1а йола оборудовани дика хилар. Т1еххьарча кердача конструкцех кийчъьь я цига мехкдаьтта чудетта стояк. Цоа йоалла цхьа механизм хьаьвзийча д1ечуйотт цо мехкдаьтта продукташ. Мехкдаьтта продукташ чуйоттача цу системе ц1енкашта дола кхоачамбоацараш нийсденнад. Поворотни устройстве дукха де дефицитни хьамча, герметичность 1алашъе в1ашт1ехьделац цуи, бензин кхийтта хьамча совс. Из бахьан долаш из доаш моттигаш нийслу, цудухьа дукха даьтта, мехкдаьтта продукташ зезьа йоа, стояках пайда эцара хьалашь чоалхане хул. Иштта кьелашка лакха дийцача дефицитни хьамча бьъ беттагара ялх беттага кхачалца мара болх бац. Поворотни механизм в1ашаг1 а лькхна дувца эзаш хул уплотнени, дукхьал цу г1уланкга д1айода ха 2 сега да. Дукха стояках хиларца дукзаденна из болх ч1оаг1а хапом чоалхенен ба.

Д1ахо йодача хана цу тайпара кхоачамбоацараш белха т1а цу нийсдалийтара уйла а баьлар конторе новатораш, рационализатораш, инженерно-технически болхлой. Каст-кастта производственно-товарни контора эстакадега йиш яр механик-рационализатор Рабов Алексей Михайловиче. Зем бовкхаш хьожаш хулар из мехкдаьтта продукташ чуйоттача устройстваша. Шe хьожа валлначул т1ехьаг1а шийна коденний блокнота т1а д1аяздора. Цул т1ехьаг1а цхьа юкъ яьннача г1олла проектни бюро къонача инженераца Сердюк Юреца вере из. Тайп-тайпара вариенташ юкъеш в1ашн дагабийлар уж. Цул т1ехьаг1а цхьа юкъ яьннача г1олла рационализаторски предложени елар цу шинна. Шин машиннаьнна т1а цистернашка мехкдаьтта продукташ чуйоттаргйола г1улакха в1ашт1ехьдалийтар цу предложене, цул совг1а дикка к1езигъелар зезьа йоаш хинна мехкдаьтта продукташ а. Дефицитни долча хьамча метта пайда эца болабир металлически поршнеех г1оазарех. Из бахьан долаш ремонт цa еш дуккаг1а болх бора поворотни механизма. Мехкдаьтта продукташ чуйоттача стояке оттаьй зубчато-реечни поворотни механизм, цунна оборудовани ... Стояк д1а-юха хьоазо эрана новкъостаца. Механизм чоалхане а яц эксплуатаци еш атта а я.

Х1инз А. М. Рабова Ю. В. Сердюка кийчъьча конструкцех йола стояккаш я производственно-товарни конторе белх беш. Цу тайпара стоякаш 140 я цига. Цу мероприяте торо хилийтар дукха капитальни затрата а цa еш мехкдаьтта продукташ чуйоттар шозза лакхде, хьалха хиннараш масеп мара балхлей бовцаш. Шера цу мероприяте бу пайда эзар сом да.

Рационализатора Рабов Алексей Михайловича дакъа а лоацаш цхьаьнка а кхоачамбоацар д1адаьккхар производственно-товарни контора белха юкъера. Геттара къона волаш д1аболабеьб из. Рабова ший болх. Хьалхара пятилетка чакхъьлаяча ши шу хьалха чакхъьккхар цо Грозненски профтехшкола. Школа водча кане дениз дукха безабелар слесара болх.

Мехкдаьтта промышленность юкъметтаоттаеча хана сихха дет1ааза доладелар Грознера мехкдаьтта доакхилга. Х1ама т1аотташ чуухийташ хинна буруе кхестаьш лаьттех чухез доладелар. Мехкдаьтта промыслашка эзаш йоле оборудовани 1алашъе эзаш яр. Цу дакъе дукха йоайора станокаш-качалкаш, редукташ, тайп-тайпарча конструкцех дола оттеш, мехкдаьтта тахка агрегаташ, кхыераш. Уж 1омаеш цар суртеш доахаш, цар болх миште бу хьежаш кулар чертежни бюро болхлой. Цу г1улакхо шорийр Алексей Михайловича кругозор а. Из болх шийна ч1оаг1а безаш хилар хьалхарча денношкe а д1аьхоккар цо.

Пятилетка хьалхарча шерашца Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе парафинови цеха болх беш яр эммиачни компрессораш, цаo ног1ераш ч1оаг1а чоалхане дер. Уж деха а деха д1ахо пайдена доацача дехьар, царна эзаш д1ахейта меттиг яцар. «Красный молот» цоача заводе кийчде лаьрх1ар. Уж ног1ераш Цхьабакъда, царна эзаш дола чертежаш йоацаш яр. Иштта чоалханерча бентоккамерча оргзалий чертежаш шийн а лоарх1абацар цхьабола конструктореш - механикаш. Из болх кхоачашбар т1адохадир «Гипротрознефть» институтa болхлочо А. М. Рабова. Шe из болх кхоачашбеча хана ше бовьонца вeза говзанч хилар д1аьхоккар цо. Цун чертежах хьалкорча ...ьнге шийнкийр моделаш, цуя т1ехьаг1а хьадир ног1араш. Из бахьан доаза доаpoл арахьа дукха мах д1аболаш дола заказаш де ца доаза хилар.

Иштта воле специалист сийнаьх-бомна даьй мехе т1ом лаьттача шерашка Грозненски мехкдаьтта чакхдоахачa заводе парафинови цеха балха хьажаву. Цу халача шерашка даккхина дуккаг1а парафин эзар. Оборудовани хьелзам боацаш белх беруш, ремонт ца еш цо дукнаг1а ядьккхарга хьамна в1ашт1ехьдоалар паччахьалкхен план кхоачашъе. Цига а заводе белх беча хана цо 1оаь опыт наццьалгар конструктора нов. Рабова. Цо эргайоакаш хувц машина механизмех цхьаццайола узлаш, творчески белха юкъеуза ...ьнк-белха новкъостий. Цеве цхьанниа маттиг йиссацао новатор — рационализатора Рабова творчески уйла ца кхоачаш.

Берриге а торнам т1ебаийта 1омаю нов. Рабова цеве оборудовани. Цуя т1ехьаг1а цун цорийр электроэнерги хоаpа йола керда метод. Дукха кердадараш производствана юкъекхъьхад араеццача мехкдаьтта продуктай дикол лакхъяра а. Цо еннача цхьан рационализаторски предложене ремонт ца еш пхезза дуккаг1а болх бе в1ашт1ехьдалийтар цеварoа цхьайолча аппараташа, ремонт еча д1ааннийта еза запасной оттадолаш дикка к1езигйер. Уж а изы а мероприятеш цо чакхъяраx кьачаьнa белха ека йиш йолаш муталъьлар слесарий б1аргне бригада. Цу мероприяте шера паччахьалкхенна бу пайда 6 эзар сом да.

Цу цеха меннчески шестернаш каст-кастта йохаш меттига нийслора. Уж хьера кхерhia йола станокаш ца хилар бахьан долаш Грознерча заводий в1ашт1ехьдакацар уж кийчье, цудухьа из участок бола ца беш социерхераш болаш яр. Из г1улакх ч1оаг1а 1отъоргдар парафин арахецара план кхоачашъяра. Рабова еннача конструкцех кийцр шестернаш. Цу предложене производствана баь пайда 6,5 эзар сом да. Уж санна дола массанна кьы дукха а доаладе йиш я.

1964 шера дена Алексей Михайлович болх беш ва производственно - товарни контора проектни бюро инженерала - конструкторалла. Цаладдаш рационализаторски предложени теначa хьинара дакъа лоац цо, цига балха воча дена цо еннай 26 рационализаторски предложени. Царех дукхьал 15 предложене паччахьалкхенна баь пайда 30 эзар сом да. Т1ом чакхбьеннача т1ехьаг1а цо шийч а ва производствана юкъеййняй 100 гаргга предложени, цар баь пайда 50 эзар сом да. Ше санна бола новатораш, рационализатораш дукха хьалкхебаьб цо конторе. Царех ба ин. Я. Л. Регеним, Н. М. Терешков, В. И. Корчагин, шийбераш.

Дукхача шерашка мехкдаьтта промышленноста хьинаре къахьегарех, рационализаторски белха т1а творчески дукха белх барей Рабов Алексей Михайлович еннай Ленина орден. Иштта цунна еннай мехкдаьтта промышленноста «Социалистически яхь отличник» яха ши значок, «За доблестный труд» яха медаль, кхыдола совг1аташ.

И. АЛЕКСЕЕВ,
ВОИР-а член.

ХИЙ ДЕРРИГАЧА ЛАЬТТАШКА ДЕХК

Тха колхозе дерригa оаха лаьтта хий дехкаш да. Цунах 4400 гектара т1а т1ахецаш дехк хий, 100 гектара т1а механизмащца дехк.

Кхашка хий дехкара, г1улакх ч1оаг1а лоархlаме а хеташ леладу тха боахаме, х1ана аьлча тха лаьтташ дукха г1ум уш хиларал совг1а даим бекъа мух хьеккача, йокъал латтача зоне да. Церна эцшача боарнен хан-ханахьeн хий ца лоаттадича лакхa хьувкъам кхеба йиш яц. Т1аккха миштa ду оаха из г1улакх.

Поливальщикин йиъ звено яр боахама соахк кхашка хий дехкаш. Х1ара звено кхаь сегах латтар.

Лаьттах чудолийташ а вегетационни а хий дехкара белгалъяхкаш я. Тха балха опыто дьахьехкад лаьттах чудолийташ хий дехкара балхаш 28 июле дена 15 сентябрь кхаччалца де дезаш долга. Цу юкъах хий дехк гурахь юв культураш д1ахьакъоастадьча лаьтта. Х1ьаа вегетационни хана дехка хий х1ана апрель бетта д1адоладь гуйре к1оаргъеллалца дехкарга хий хаpшаш доахаш, е чекаш еш е дикаши хьисапе дехк оаха. Цу г1улакха эша бульдозераш, грейдераш, кхыйола техника, инвентарь 1алашъяй боахамо.

Тха х1ара поливальщик шийна хьакъоастаьча участке хий дехкаш ва. Цар балхацара материальни белам совбаккхара болх ханнахьи дикен чаккбаккхарах тийша ду поливальщикашта эланн. Иштта нормах дийнахь 2,5 гектара т1а хий дилла деза царех х1аране. Нагахь санна ший участке хакал дийь ди хьалха из хий дилла вовле цунна х1ара нормах 4 сом ахча лу, ши ди хьалха — 3,5 сом, белгалъьча хина — 3 сом, нагахь санна по ха тулийта 2,42 сом мара дац.

Цу г1улакхо ч1оаг1а айю ниьха къахьегама овсарле. Тоьам ба дукхьал д1адахача цхьан шера тха дикаг1нолча поливальщика Яковлев Михаила 400 гектара т1а хий диллад аьлча. Цун участкера эзар тонн ялат чуйицар механизатораша. «Района дикаг1вола поливальщик» яха ц1и а луш района сийлен Доска т1а даьккхар цун сурт. Иштта дика ки йоллаш бу из болх х1ана цунна цхьана кхашка хий дехкача Елиранов Александра, Петросенко Ивана. Цар даим т1еякхочашъю шоай белхи нормаш.

Хий дехкара балхаш дика леладу аларах пайда бац кхашкара чудаьха беркат а цунга хьежжа лакха ца хуле. Кхаш леладерашта 1аллимо ч1оаг1а хало г1алоат, тахана д1адахача шера юкъера лаьрх1ача х1ара гектара т1ара 23 центнерга д1аяхоачаш ялат чудера оаха. Шеко йоацаш але йиш я, оаха д1енхача шерашка кхы а лакхаг1а дола хьувкъамаш кхедаь дала е, д1адахача шерара хьункъам дуккхача дакъа тха поливальщикех тийша хиннах.

Х1анз шерра д1адоладаьд тха кхашка хий дехкара балхаш. Х1ьата соахк дена юбилейн хьункъама лаьрх1а х1анзало чулоийташ хий диллад оаха 3204 гектар лаьтта. Из планал совг1а доллашие а цох кхоачамбаь 1е дага даш тхо, х1ана аьлча х1ара гектара т1ара оаха укх шера чуэца лерх1а 28 центнер ялат даккха йиш хургьц лаьттан х1ара ч1егилга т1а кхоачамболлаш хий ца кхоачийте.

Цхьаькха цкьа х1ама да тха укх шера эргадаькхха. Соахк б1аьсти хьажк1аш д1ае ха хьат1аэттача хана царна хьакъоастадьча дерригача лаьтта хий дилла даьнадацар тхо. Из бахьан долаш к1езига т1ехьа д1айир хьажк1аш. Цу тайпара дар укх шера хургдоацаш соахк гурахь зяба хьожк1аш д1ае лерх1а лаьтта аьха доаккхаше а цига чудолийташ хий диллар тха механизатораша. Цудухье х1инз корзаг1даьнна хьувза делац тха. Хьажк1аш д1ае мара ца езаш кийча да х1инз лаьтта.

Укх шера х1ара поливальщикий звенона техника д1аенний колхозо. Х1инз звено цхьаь поливальщикахи бульдозеристахи латт. Кулгашца бе йиш йоаца болх бара техника я сона яхаш хьалха санна колхоза специалисташта, бригадирашта т1ехьа лела везаш х1ана поливальщик.

Дукха ду тха боахаме хий декха лаьтташ шердара, х1ьата хайра пайда це луш дола лаьтташ х1амаш д1аера тоахьа кийчдеш. Иштта укх т1еххьарча 3—4 шера 800 гектар к1отаргашн хьайбаш доежадара буц хьа ца хулаш дола лаьтташ яха а аьхa судална д1айийнай оаха. Цу г1улакхо дикка ч1оаг1ийр боахама доекъара база.

Г. КУЗЬМИН,
Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза гидротехник.

«ГРОЗНЕФТЬ» ОБЪЕДИНЕНЕ «ГРОЗНЕФТЕРАЗВЕДКА» ТРЕСТА ОКТЯБРЬСКИ К1ОАРГА ТОХНАМА БУРУВ ДЕТТАЧА КОНТОРА БОЛХЛОШТА НОХЧ-Г1АЛГ1АЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-Г1АЛГ1АЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

№ 183 йолча к1оаргача тохкама скважинаша толаме бурув тохарах, болх бо йолаллийтарах, йоккха мехкдаьтта к1еж тохийтарах, Гудермесски моттига лакхарил мела т1ара мехкдаьтта гучадаккхарах Нохч-Г1алг1ай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен Грамота лойла:

Альдиев Ахьмада Мурвда — бурув деттачун г1онча.

Анирбеков Хьамзата — бурув деттачун г1онча.

Беляев Александр Николаевича — бурув деттачун г1онча.

Бородинко Вячеслав Сафоновича — бурув деттачун г1онча.

Бровченко Григорий Васильевича — бурув деттачун г1онча.

Дмитриев Александр Ивановича — слесара.

Золотухин Василий Пантелеевича — электромонтера.

Калитко Николай Михайловича бурувдеттачоа.

Киришкиев Баудина — бурувдеттачун г1онча.

Ляшкевич Евгений Александровича — бурувдеттачоа.

Нечаев Анатолий Георгиевича— бурувдеттачоа.

Орлянн Александр Ильича — керттерча инженера — буровой начальника.

Павлова Людмила Федоровнина — лаборанта-коллектора.

Пархоменко Петр Никифоровича — бурувдеттачун г1онча.

Садулаев Хасена — бурувдеттачоа.

Саранкин Виктор Михайловича — бурувдеттачоа.

Семенов Владимир Анатольевича — бурувдеттачун г1онча.

Солнышкин Петр Васильевича — электромонтера.

Черникова Татьяна Васильевнана — лаборанта-коллектора.

Юхневич Александр Степановича — электромонтера.

Нохч-Г1алг1ай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-Г1алг1ай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1970 шу, 8 апрель.

ЛЕНИНГРАД. «Производства резервех пайда эцнига тоадаренхалкъа боахамера экономе режим ч1оаг1ъяран хьакъехьара» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо дуецаш В. И. Ленина ц1ерг1ача Невски машинашъеча завода цехашка чакхъьнача собранеша кхъстал даьд предприята болхлойн специалистийн хьинар д1аэ айдара. Турбинеш, нагнетателаш кийчъеш болча машинашъераша производственни процессашта механизаци автоматизаци эра яргда рубежаш белгалъяй, производства эффективность тешшаме лакхъаргйола керда средствашдекхар. «Продукци дукааг1а — д1адехийтар к1езигаг1а» — иштта дешиз а йолаш къахьегаш я х1анз завода коллектив. Пхе шера заданн 1970 шера 7 ноябрь кхьат1аоттаяькьа, х1ьата къахьегама овсарле лакхъяра шера план — 1970 шера 22 апрель кхьат1аоттаеькьа — В. И. Ленин ваь100 шу дузача денга кхоачашъе лаьрх1ад.

Сурта т1а: завода п1ендай цеха. Бетта эзараш турбинни п1ендаш кийчду укхаза. Чоалхане конфигурецн йолаш дола селлара дукха доакъош кьадулъргдацар технологически процессаша механизаци автоматизаци яьцара. Цига оттаьй х1инзарча тайпаех йола чоалханеча копировально-фрезерни станокий-азеатоматий поточни линеш. Царех пайда эцаро йиш хулийт Къахьегама овсарле дикка лакхъе а арахеца продукци дикаг1а хилийта а.

С. С. Мольски сурт. ТАСС фотохроника.

КХОМБАР—Х1А РАНЕ ДЕКХАР

Х1анз Грозненски района производственни коллективашка дуццаш да «Производства резервех дикаг1а пайда эцарахи халкъа боахаме кхом бара режим ч1оаг1ъярахи» дола вай мехка берригача къахьегамхошка КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК яздаь письмо.

Колхозийн совхозийн отделенешка, бригадашка, фермашка, промышленни предприятешка собранеш ю. Совхозий болхлоша, колхозхоша, хьалха боахаме специалисташ гучайоаха боахама доал цa дара, ца доаг1ача д1аухийташ рузкъа доадара факташ, хьахьегама овсарле лакхъяра, арахеца продукци дикаг1а хилийтара, кхом бара режим лакхъяра т1ерзаль хьадда йола предложенеш юкъеккхуь.

Д1адийнар дикаг1а хьувкъаргдолаш лаьтта тоадара, культураш дуккаг1а хьункъахра органически минеральни удобренеех мазухла дуккаг1а пайда эцара, х1ьата иштта оасар ца хилийтара, бальцовг1ашта зе деш йола са доахка х1амаш д1аяхара де деза г1улакхаш белгалдох. Овлашка йоацаш д1айийнача культураштa подкормки яра мероприятеш мазулла шерье лерх1.

Хьайбаш г1ожача, витаминни, концентрированни доакъарна кхоачамхилла 1алашдергдолаш х1ама ч1оаг1ду.

Укх гаргарча 2—3 шера кон т1ара оалхазараш промышленни хьисапе кхоабаргдолаш г1улакхаш дергда.

Укх деношка I Мая ц1ераг1ча колхоза парторганизацие хилар хьайийла собрани. Цига доклад бир паркома секретара И. В. Заречне. Лакхехьа хьоадаь письмон цунна дувзаденна парторганизацие декхараш дийцар. Гулбеннача наха ч1оаг1а ладиг1ар докладага, из юваш къамельаш а дир. Прения кьамьал дир I Мая ц1ераг1ча колхоза юрта Совета председатела Отделкинас. Письмо т1а йоах мабоаг1ара пайда эцаш тракторехи оборудованехи, уж болх ца беш сийна латташ моттигаш чул. Из наьцига а кийслу. аьлар цо. Каст-каста нийслу балха хина трактораш, машинаш болх ца беш сийца латташ.

Ше къамаьл деш тракториста Антонова белгалдаьккхар доакъар кийчлеча хана йолча торонех бизза пайда ца эцаш хилар.

Ше къамаьл деш автотракторни парка эксплуатацие механика Сухорукова дийцар механизаторех беча боахаш цар учет а йоацаш доагори деьттачи д1аухийташ хилларах. Из ду довгора, хьоккаш долча даьттай кхомбара материальни безам мабоаг1ара в1ашт1ехьа цa баккхарах, йоах цо. Ледара хьадех вай доагор совлен д1адахийтарах механизашкара доаг1ар. Доагор доагадара индивидуальни учет лолаергйолаш предложени оттайир Сухорукова, Отапчука, керттерча агронома Ермака, колхоза председатела Вычиe кхычар дийцар в1аммагачун а доаккхачуе е кхом бе беваш, лоpаде дезаш хиларах.

I Мая ц1ераг1ча колхоза йийлача партийни собране резервех пайда эцалга тоадарах, колхози рузкъан дикаг1а кхомбарех лаьца йола мероприятеш т1ейцар.

Лаьттанцара балхаш юртбоахама производства лерд хиларах тарра т1ейцача мероприятеш т1а белгалповкх лаьтта желадара культури лакхъе сеншт хилар, кхашка деш дола дерриге балхаш лоацьцача агротехнически хенашка а дика а де дезаш хилар.

Къахьегам к1езигаг1а д1абахийта лерг1аш д1ахo а задача балхашта механизаци е еза, ерригача механизмех бизза пайда а эзаргболаш, из дара ерригача тракторни парко шин сменах болх бе беза.

1970 шера эггара хьалха Алханчурта канала лакхехьа лаьрхх1а йолча сооруженей чотах лаьттан цхьадолча дакъа т1а хий дилла решени яьр.

Лакхехьа белгалдаькха г1улахаш кхоачашдарах 1970 шера гектара т1ара лерх1аш уурилла дуь к1а 19 центнер, гургаа бул мукх 30 центнер, баьхьдалаьшн 250 центнер, сомаш 100 центнер кхиха соаладаьь.

Хьайбашта ч1оаг1а йола доакъара база дийла лагахьа силосан доакъара хьешк1аш хий дехкача лаьтта 500 центнера хий ца декхача 250 центнера яха лерх1.

1аржа дечача чеха Тирк т1адуьлачa лаьтта 100 гектар люцерка д1ае соцаш баьб кхачохоша, пигара чуйиацача люцернах витаминни жур боаккхаргба.

Фуаш гулдарга д1адодир 6 процент, кьонача доахана дукх т1еххетарга д1адодар 22 процент доахе, бахкача 100 1атта т1ехьара лерх1аш 90 1аса, 100 жена т1ехьара 110 1ахьар хьалхебе лерх1.

Уж белгалдаьха г1уллакхаш кхьайдарата х1аназа а кхоачашдеш да. Кхомбаран рузкъа лораяран т1ехьара къовсам республика колхозхой, совхозийн промышленни предприятейн болхлой керттера зехон а хиннa д1аотта деза.

Э. КАВАРДИН,
КПСС Грозненски райкома инструктор.

БАЬЦОВГ1АШТА ЗЕ МА ДАЙТА

Хоаш мадий баьцовг1ашта зене йолча са доаллача х1амаша колхозийн совхозийн боахама зе делга. Цудухьа юрта боахама специалистий керттерчарех цхьа декхар да шоай ханнахье уж д1аяхар.

Ч1оаг1а зе деш да кабуц юв мозий. Х1анз укх сахьате керттерча дакъе уж мозий доаду д1айог1ача рассада овлаш химически веществай дом а хьерцаш, овла ч1оаг1бешача баьцашта опылени (е опрыскивани) еш. Моашта дом хьоара цар ги тоссача хана, х1ьата иштта цу гинах мозий хьахулe хана а. ДДТ, ГХЦГ яхача хлорорганически препаратий демо дика доадаш уж мозий. Цул бахьан да уж ядохимикаташ мозашта ч1оаг1а ца 1атъкъаш хилар, цу препараташа мозацта зене йола са доалла х1амаш (энтомофагаш) йоаелга.

Кабуца зе ду мозий к1езигдари доккха новкъостал ду цу мозий гии цу гих хьахиннача мозий к1оаргашн юача журжелицашех стафинашен. Цул совг1а цар яа ца кхуош йиса мозий личинкаш айи йоах стафилин, алеохара кхача а хьача а са доахнача х1амаша.

Кабуца овлаинта хлорорганически препаратий дом хьаьрцача цуннна гонахьа хьахул й1аьххача хана латта токсичность. Мозаша ги тоссача хана тохача демо зе дац цу гиня, х1ьата цунах хьахуле личинкаш доьхьажa дукхьал отталуш хиларах дийна юс.

Иштта х1амв хул цу препараташца опылени йича а — бегунчикаш, жужелицаш яха са доалла х1амаш яхача хьахул токсичность дукха йоаю уж. Цу тайппара, кабуца зе ду мозий д1адаха деза цу мозашта зене йола са доалла х1амаш махуле лора е еш.

Горьковски областера «Реннинский» совхозе кхьча тайпара доаду уж мозий. Цар ДДТ-а ГХЦК-а метте фосфорорганически препараташ (хлорофос, рогор, кхыераш) етт. Цар к1езигаг1а зе ду пайданерча чоалилгашта. Уж препараташ тох шин тайпара: кабуна овлаинта 0,2 процент йола рогора эмульси тохаша 0,2—04 процент йола рогора эмульси е 1—2 процент хула хлорофоса мерих1ал овлашта тохашн.

Кабуца цу препараташца кийчдаь хий техача дика хилар—х1амаца эцпаш дерригаш а доадир мозий. Х1ьата, иштта дика ди опрыскование яр я.

Цу препараташа баьцог1ай мут мозий личинкашта доьхьаж йолаш цхьа зе йоаккхайт, цунах личинкаш йов. Х1ьата пайдане йола чоалилгаш дийна а йисий, цар йоаю юхейнса мозий личинкаш.

Цу тайпара, кабуца зе ду мозий фу д1адаккха деза фосфорорганически препараташца. Вай республика колхозашкеx совхозашкеx шерра юкъеялалде деза фосфорорганически препараташа кабуца зе ду мозий доаделга. Церца мозий доадара хьехамаш новкъостах дергда 1алма-технически информацеx пропаганди Нохч-Г1алг1ай ц1ено.

В. ВИНОГРАДОВ,
Нохч-Г1алг1ай АССР ДИТИП инженер.

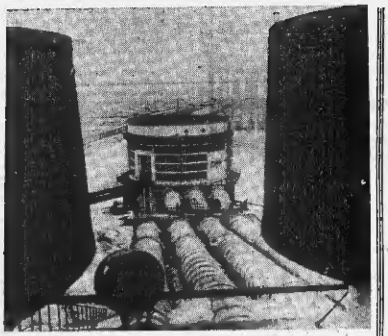

Павлодарски область. Иртыш—Караганда яха канал боккха гидротехнически гIирс ба. Цо Иртыша чура хий Карагандерча промышленни комплексе дохийтаргда. Пхи бIеь километр бIаьхьача новкъа доагIача канало Экибастуза предприятешта хий тергда, дуккхача совхозий кхашкеи даьгIенашкеи хий дохийтаргда.

ХIанз 180-ча километре боля беш ба гIишлошъераш. ХIаьта даьккха даьннача каналах пайда эшаш бараш бIаьстан юхье IодоагIа хий хьатIаэна кийчлуш ба.

Сурта тIа: канала керттера гIирс.

В. ДАВЫДОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Новкъост оарцагIвера

№ 166 йолча Карабулакски бурув деттача конторе хилар из. Бурувдеттачун гIовча Медков Николай ший новкъостацца грязеви насоса ремонт яь ваьнвоар. Даьтташа деадаь кулгаш цIенде дагаь бен тIа IотIаккоадашшоьхьа цIогIа а теха юхайнкар Николай. Сага фу хиннад хаьть теша дIабахар доьхьаж доалле тенаврг. ГIонгах цIий тIадам гучабьннабар. Фу дергда цо кхош бисар новкъостий.

— Къаьхоиэ нулг, — аьна эгара хьалха оарцагIваьлар Грозненски № 4 йолча профессиональни - технически училища доаьархо, хIинз ухаэзе бурувдеттачун гIовча волаш практике воле До Нхат Тан. Сиконца шоай Вьетнаме сиина Николая нулг хаь моттигера тIиргаца дийнха а дийнха доками хьтродаьнкар цо. Нитта нIеххароврннкар ший новкъост воцаларча Вьетнамс воаь.

Карабулакерча бурувдеттача конторе директора тахача приказа До Нхат Тана Сийлан грамотаи цун цIи тIайола кулгах доалладу саьхьти делар из дика гIулакх карагIдаларах.

А. БАКАЛЮК.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

В. И. Ленин ваь 100 шу дузача ден сийна шерра социалистически лхь а йоаржаь къахьегаш я Грозненски барзкваш тегача объединене коллектив.

Бедали материалаши кхоара Фрунзе цIерагIча Московски хлопчатобумажни фабрика ткачиха йов. Иванниковай почин хьал а лаьца хьинаре къахьегаш я керттерча предприяте барзкваш доакхачи кийдехеи цехий а № 1 йолча филиала а коллективаш. В. И. Ленин ваь 100 шу дуза цIей деэдара 21-чеи 22-чеи апреле арахеца еррига продукци кхоаьна материалех хьюе елаш да цар шоашта хьалхашка оттадаь декхар. Нитта дика хьалловцад коллективо къахьегама оасарле деегайоалаяра йола кхаь шера задани 2,5 шера кхоачашъяра. Костромски льнокомбината ткачиха йов. Плетнева гIадоладаь гIулакх а. Из болам хьаллаьца 450 болхло ва объединене. Цул совгIа, В. И. Ленин ваь 100 шу дузача сийна производства культуро лаккхяра хулача Еррисоюзни хьажара юкъе дизза доьва лоацаш я тха коллектив.

Укх шера хьалхарча квартала план кхоачашъяра хьалха латт № 3 йолча барзкваш тегача цеха коллектив. Кхаь бетта план 110,1 процент кхоачашъяьй цо. Планал совгIа квартале мах беча оргашацешка дIачуеннад 665 эзар сома продукци.

Производства резерваш дикагIа пайда эцаран рузкъана кхоамбелла тоадараш болча парте тIахьегама цIоагIа дагза хилар объединене коллектив. Производства резервех Iилманеи техникаи карагIдаьннарех дикагIа пайда эцара чотах дIадодар махкала лох а деш дукхагIа продукци арахеца гIерт тха къахьегамхой. Укх декхараш кхоачашйара доккха хьинар, низ, нитта цхьаьгIо хила еза. Цу балкъе доаха толамаш — Ленински юбилейна дикагIдола совгIаш.

Укх деношка низ ца кхобеш къахьегаш я А. Ковалевас кулгалдеча № 2 йолча цеха коллектив. Хьинаре къахьегаш я №№ 3, 5 йола участкаш а. Укх шера хьалхарча квартала план 110 процент кхоачашъяьй цар, 4 бетта план 22 апреле кхоачашъерзь.

№ 33 йолча участке тIехдика къахьегаш я Х. Эсиева, Л. Пивоварова, П. Зернова. № 8 йолча кагирхой участкера новкъостий В. Дмитриева, Н. Бутенко, В. Макарова, А. Лукьяненко, М. Ильина, кхыбараш.

В. ИЛЬИНОВА,
Грозненски швейни объединене керттера инженер.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Цкъанна кепатеха аралькнай апрель беттара парте Нохч-ГIалгIай обкома пропаганди агитаци отдела «Агитатора блокнота» 7-гIеи 8-гIеи йола номер. Владимир Ильич Ленин ваь бIаь шу дизара хетаь я.

Номер хьехлаллу «Дерригача дунен къахьегамхой сийлахь-воккха даьчча» яхача В. Степанова статьяца.

«Даим яхаргья Ленина цIни гIуллакх!» яхача рубрикана кIал вай республикерча къахьегамхоша яьна выступленеи подборка я.

«Ленински къахьегама вахтан» яхача материала тIа дуьц юбилейна хье промышленностеи юрта боахамец къахьегамхошта карагIдаьннача хIамаш.

«14 шине СССР Лаккхехьарча Совета хоржамаш кул» яхача рубрикана кIал кепатехай «Советски хоржамий система демократизм» яха Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретара Г. Склокина статья.

«Деза денош» — цу рубрикана кIал я материалаш: «Къахьегамхой солидарноста ди», «Советски кепайоазони радион цIей».

Фашистки Германи эшаь 15 шу дизара хетаь я «Фронтеи тылаи цхьоагIо» яха Г. Ершова статья.

ВАЙ МЕХКАХО — КИНОФИЛЬМЕ

Грознен республикин кинотеатрашка «Белое солнце пустыни» яха кинофильм да хIанз хьаьхоккхаш. «Мосфильм» кийостуде даьккхад из. Цу фильме кавалерийски отряда командира Рахимова роль ловзаш ва вай мехкахо — Х. Нурадилова цIерагIча драматически театра артист Дудаев Муса.

Самардийнаь «Родина» кинотеатре зрителашца вIашагIкхийтар из. Кинофильм доаккхаш ше а шин новкъосташа а баьча балхех дийцар М. Дудаева. Шийга зрителаша даьча хаттарашта жоп делар.

Дог гIоздоаккхаш да Х. Нурадилова цIерагIча театре артисташа С. Мамилова, Д. Олаева, А. Гайтукаева, кхычар а вай мехка йеттадена тайп-тайпарча кинофильмашка доархIаме ролаш ловзаш хилар.

В. ВАХАЕВ.

ФАШИСТСКИ ГЕРМАНИ ЭШАЯЬ 25 ШУ ДИЗАРГА

КЕРТТЕРА ДАКЪА ЛАЬЦАР

Дунен шоллагIача тIем тIа СССР-о лаьцача даькъах малхбузехьарча державай политически тIемен деятелаша яьхар.

Гитлеровски Германи Советски Союзах летар дунеи шоллагIа тIом эгара чIоагIагIа сикбеннача хинна. Цу хаьале фашисташа лоалла оттадир малхбузехьарча союзникашек довле лаьттача шоайчара вала ла воацаш цхьаь дита хиина Чехословакеи Польшаи халкъаш. Фашистски агресторашa дIалийвар Австри, Норвеги, Дани, Бельги, Нидерландаш, Югослави, Греци, Албани. ДIаяьлар Франци. Деша бокъонца ца дарра мелан дина британски империе наIаргалаттар немецки бIу. ТIахьлаха фашисташ юхасовцабе могаргдола из дунен тIа-бац аьна хеталора.

Цу тайпара низ корабир Советски Союзаги цун эскарген. Бакъда, гитлеровски Германи СССР-ах летача хана сихеи на хила озмал боашаш хIалак хургья Советски пачхаьалкхе, йохар дуккхача буржуази политикашеи тIема специалисташеи. Из хилча зика хетаргдараш меттел, из хила ловраш а корабио. Цу хана США тIема министр хиннача Стимсона хьаккхайкадаьдар: «Германе баьккхача цу гIано дукха хIама ца эшшаш дала деппа совгIат тардолийт».

Цхьабакъда аулам хилча дика хеташ ханал хьалха гIадвахар дар из. СССР-а, беррига гитлеровски низо теха хIама шийна тIа а ийца, дукхала лоаттаейна из Iеш, фашистски Германи эIалак а йир. Советски наха лаккха мах бу коталон юкъерча гIулакха юкъе антигитлеровски коалицега гIолларча СССР союзникашa, фашистски лоали дукхала къовсам лоаттабеча дерригача халкъаша лаьцача даькъа. Цхьабакъда, истоpе хьахьокх, гитлеровски Германеца лаьттача къовсама керттера хало советски халкъои цуи Германашарча Низашеи лайна хилар. Из бакъ ца дича баланзар малхбузехьарча мехкий дукхха политически тIемен деятелаш.

Английски фельдмаршала Монтгомере яздаьд: «ВIалин кач а яха латача халача къовсаме тIадрегIош латтайа гитлеровски «экспашта» дукхьаи цхьаь мара йоацаш беррига германски низо теха хIама шийна тIайийпа. Россе, хIаьта дукхьал а лоаттаюслар». Уинстон Черчилла, 2.8.44 шера общинаш Палате ше къамьал деш, хьаккхийкадир: «...дунеи тIа бацар, вагаь саина хIаназул тIехьегIа массехь шу даьтта вIашагIтеха из ца куларе, хIанз эрсий советски эскараша саина германски эскар кагдаи дохадеи, хIаьта нитта цуна селлара доккхий эппаш деи могаргдолаш бола низ».

Советски Союзах латача хина Гитлереи цун генералашeи догдаькад немецко-фашистски эскаро хIамаш еттача хана, къахатоха ваь цIалг саина, Советски пачхаьалкх» йохаргхиларга. Шоай лоархIамаш сон хари кинна хиларах теша бийзар цар тIом болабеннача хьалхарча денношке а денз. ТIехьагIа дунеи шоллагIча тIеме «истории» а хиина дIаэтте, хIаьта, дегалохкaрегIа аьлча, из юхамаччахьа доаккхаш кIезига даькъа лацаза вола гитлеровски инарал К. Типпельскирх мукIарал даьза ваьнчанаш: «Противника дукхалъоттар чIоагIа дар, ...сихха хIамаш еттаи ёхьахтах даьцIалг дохадара» хьакъехьа ухказа вIалла къамьал де а «хьашт даьзо».

Фашистски «Фелькишер беобахтер» 1941 шера 4 июле а тIехьа яздорa: «Шеко йоацаш да, немецки салтечов дукхала нийсбеннача беррига противникех эгара чIоагIагIеи эгара денал долашаIеи вар советски бIухо хиина хилар».

Советски Эскара оборона йохаюлургйоацаш чIоагIа хилар белгалдаьхад инарала Эйзенхавра а. Американо-советски доттагIала Къаман советага ше яхийтача телеграмма тIа цо яздаьд, фашистски Германи тийшача балхагIа Советски Союзах летачул тIехьагIа «...оборонительни тIем тIа кагаIдувлача эгара денаьлерча гIуллакхех цхьаьне теш а хиина дIаэттар дуне, эрсий эскарерча салташа нацистски тIема машино еттa хIамаш шоашта тIайийцачеи из кхы меттахьа яргIоацаш юхасоцаьчеи хона».

Дунеи шоллагIча тIем тIа немецко-фашистски бIу эгара хьалха ийшар советско-германски фронте из дIаболабенначa юххье денз. ХIаьта эгара хьалха чIоагIа из хIалакбелга хьаьха хиннадар Москвана юхе. Москвана юхе хиннача тIемо харцдир гитлеровски эскар эшадулургдолаш дар яхаш дийна хабараш.

Укх тIеххьарча шерашка Малхбузехьа кепатеха арадаьхача цхьадолча тIеча — исторически тохкамий автораш, масала, Х. Болдуин, С. Сульцбергер, А. Клак, Э. Цимке, кхыбараш хьахьокха гIерт дунеи шоллагIча тIем тIа хиина гола тохар англо-американски бIуно Къилбаседан Африке, Итале, Малхбузен Европе тIом болабир бахьан долаш хиина хилар. Цхьабакъда, хоьш ма дарра, ший боржарга, иноаз, дунах хьахулаш хиннача диллача, из тIом цхьаькха дача а нийсбелга янар ше хьахиннача юххье денз дунен шоллагIча тIема керттера фронт а хиина дIаэттача советско-германски фронте лаьттача Iаламате боккхача тIемаш.

Дерригача дуненна хоьш да, гитлеровски тIема машина дунеи шоллагIча тIом болабеннача юххье денз эгара хьалха эшар Москвана юхе цуи бIу эгара хьалха бохабарах хиннилга а хIаьта советско-германски фронтерча къовсаме меттел, дунеи беррига шоллагIча тIема а леламе овлангарча эрголокна юхь йолаяь эгара доккхагIа йола тIеме-политически события а хиина дIаэттар Сталинградски тIем тIа Советски Эскаро яьккха котало хиннилга а.

«Сталинграда яь похоль» яхача книжка тIа немецки инарала Дёрра язду: «...Дунен шоллагIча тIема гола тохаш йола пункт а хиина дIаэттар Сталинград 1942 шера. Сталинграда юхе бaь тIом Германена цун исторечухь эгара эшарал а чIоагIагIа. 22 июне «Центр» яхача эскарий группа фронте наступлени йолайир эрсеша... Цо днаьшех дIа-юха бевьабеннараш мара кIалхарбовлаза советски плене хIалак хулчарa».

Хьамсарча лаьттара мостагIа эккха а ваь. Советски Эскаро кортамукъале еа Европе а, цу тIа а шин бIу юкъарча доашаш дIатIакхачача мехкий халкъашта меттел, кхыча европейски пачхаьалкхеншта а. Цу хьакъехьа 1944 шера декабре дика аьлар генерала де Голла: «Французашта хов, шоай гIулакха Советски Россе даьр, царна хов, шоаш мукъабоахача керттера дакъа лаьцар дукхьал Советски Росси йолга а».

ХIаьта Дане кхыча мехкашкарча гIулакхий министра Кристмас Меллера радио чу гIолла хьакхайкадир: «Дерригача халкъаша Советски Союза баркал йоах тахан дерригача адамий бирсагIа вола мостагIа йохаяра гIулакха юкъе цо Iалаьмате доккха дакъа лацарах. ЧугIертача мостагIчов дукхала гIеттар машар беза эрсий халкъ, тIаккха дIалийцача меддацца мел бахача наха цу сахьате кхетадир, немецки гIаьрахошта дукхала къовсам мешта лоаттабе беза».

Нитта даь мукIралаш дукхе доаладе йоа я. Буржуазни тохкамхошта, дIабахача тIема результатийн Советски Союза котъювлара бахьанийн анализ еш шоаш болаш, мукIарал де магац, котало советски тIемахой моральни гIулакхаш Iалаьмате дика хилари Лаккхехьарча Командоване кулгал кхетамца дари бахьан долаш аьккха хилара.

США лаьттан тIарча бIуп командующe инарала Стилуэлла, 1945 шера 31 январе Нью-Йорке хиннача митинге ше къамьал деш, хьаккхайкадаь: «Дерригача цивилизовании дунено къахетта чIоагIа мах бе беза цу къовсамерча центральни фигурана — эрсий салтечунна карагIдьнарий».

Советски тIема кулгалхой мукIлакхаш кхетаме хилар бакъдеш къамьал дар инарала Эйзенхауэра лаьр а: «Дерригача дунено доккхал дир Европе тIом латтача хана Iцеча Эскара карагIдайннача сийлахь-доккхийча гIулакхах. Бирса вийско я из сийлахь-доккха кортамукъален гераз, доржача гIаьрахоех советски халкъ мукъа а даькха, юххере а Гитлерана, гобьча цун концелярена чудьчIргахара герз а хиина дIаоттара фактаца.

Iцема Эскара кампани бIаргагуш хиннача салтечо саина из чIоагIа доккха дора цун кулгалхой гонзалах».

Советски Эскаро яьхача котадонашка хоадамболлаш дола дакъа лаьцад американски гераз тIема техникеи теларо ала гIертача доаш харцахьдоахарашта дагадохийтача бакъахьа хургда США президента Ф. Рузвельта дешаш (1944 шера май): «...Советски Союзо керттерча даькъе шоай довлахьарча заводашкара доагIача герзах пайда эц».

Советски Эскара гераз фашистски бIун гераз толашагIа хилара мукIарал даьл кхыметтел инарал Клейст саиио болча эгара хьаьрагIча гитлеровцашa а. Цо хьакхайкадаьд: «Герз дика дар кхыметтел 1941 шера а, къаьсгIа танкаш. Артиллери а яр тIехдика, гIашлошкара дукхагIа йола герз а саина, цар топаш вайчарел кердегIа а сихагIа еттаьча а яь. Цар Т-34 яха танк дунеи тIа эгара дакагIа йола танк яр».

ЦаI цхьаннена дукхала гитлеровски Германеца лаьттача къовсаме керттера дозал шой белжаш тIа а диллa тейхадаьча Советски Союза нах я эгара дукхагIа бийра, ленаш я эгара дукхагIа хилар. ТIом чакхбаьннач тIехьагIарча шерашка цу хьакъехьа дийцар США президента Д. Кеннеде, 1963 шера 10 июне ше къамаьл деш из хьаккхайкадир: «ТIема дерригa истори хьамел доагIача хаий цхьаь цхьаи мехка кхьчаиц дунен шоллагIа тIом болча хана эрсий мехка тIакхьачараш мискел йоккхий хилора».

Буржуазни фальсификатораш мел чIоагIа истори харцахьдаккха гIийртача а, адамашца хоовра, ховрe а да, фашистски уна шоаш кIалхардахарах шоаш эгара хьалха Советски Союзан цун Терзашиерча Низьштен декхарийла долга. Цуная йола дика уйла цIаккха а ца йожаш мелха детаргья.

Полковник Лев КОРЗУН,
тIема Iилмий кандидат.
(АПН).

Центральни фронт. 1943 шу.
СУРТА ТIА: гвардейкаш фашистски гIаьрахошкара хьаькъккхача геранца.

М. МАРКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазал декъара

«АПОЛЛОН-13» БЕТТА ТIА IO ЦА ХОАЯЛАР

НЬЮ-ЙОРК, 14 апрель. (ТАСС). Тахан московски ханах 6 сахьати 23 минути яьлча, «Аполлон-13» Лаьттанна 328 эзар километр гена яьннача хана, кислород арахьара бахьан долаш вIалла болх ца беш сенай космически кема керттера энергетически установка. Ши космонавт бетта кабина чу дIачуваьннав. Бетта кабина энергетически установка болх бе йоланийтай цар.

НАСА кулгалхоша хьаьккхайкадаьд космонавташта хIана бокъонца кхерам тIабесса хIама дац, цхьабакъда, кема Бетта тIа Iоховже йиш йолаш яц. Тахан 12 сахьат доалле кема наькъа корреккци яй, цо Iалашде дезаш да кема Лаьттан тIа юхадоагIилга.

КЪУЛБЕХЬЕН ВЬЕТНАМЕРА ТIОМ

ХАНОЙ, 14 апрель. (ТАСС). Халкъе кортамукъален герзашнарча низий (НВСО) подразделенеша 31 марта денз 7 апреле кхачалца дуккха атакаш яьй Конттум яхача провинцерча Дакcенг - Танкаь кхачалца 25 километр бIаьхача оборона лине тIа латтача американо-сайгонски бIуна. Цу тIемашка, Кортамукъален кепайоазон агентства яхачов тIа а дегIа ВИА агентства беча хоамагIа, къулбехьенвьетнамски патриоташа ийна а човнаш яь а 1200 совгIа салтий эскари за.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаь торжественни собранеш вIашагIкхетарийн дIадоладенад Швейцаре. ХIанзле а цу тайпара собранеш хиний Базеле, Локарно, Женеве, Цюрихе, мехкарча кхыча городашка. ЦIей долаш саина чакхъьалар «Швейцари — СССР» яхача культурни бувзамий Лозаннски обществe хиина юбилейни сайре.

СУРТА ТIА: Лозанне юбилейни сайре йолча хана. В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетадь арахийцача литературага хьожаш ба собране дакъа лоацараш.

Е. Коржева сурт.
ТАСС фотохроника.

ЧIОАГГIА БЕХКЕ БУ

ХАНОЙ, 14 апрель. (ТАСС). Камбоджийски эскара салташа Пасот яхача юрта (провинци Свайриенг) бахача вьетнамски къамех болча гражданашта хIеэнгагIча тайпара тIеттадь нивзи чIоаггIа харцахьа лоархIаш заявлени яь Вьетнама Демократически Республика кхыча мехкашкарча гIулакхий министерства.

ВИА агентства хьаккхайкаьча ДРВ МИД-а заявлене тIа йоах, 18 марта переворот яьчул тIехьагIа антивьетнамски кампани йолаенай Камбодже, цу мехка бахача вьетнамски къамах болча тIаккхулга, вьетнамски кхмерски халкъашта юкъе цIур болла гIеотташ гIулакхаш лоладу. Вьетнамеи Камбоджеи халкъаш, йоах заявлене тIа, цхьана вIашагIа а кхийтта къовсам лоаттабе лаьрхIа да юкъьовз мостагIчoва — американски империалистически агрессорашта дукхьала.

ДРВ правительства, белгалдоаккх заявлене тIа, хIанзарча Камбоджа Iадалга цIенхаштта дIахойт Камбоджера вьетнамски къамах бола гражданаш бовбаь дIабахха догахьа шоаш лелаеча политиках даьнача дерригача доккхийча зуламашта хьахара цар дизза жоп дала дезаргхилар.

Камбодже бахача вьетнамцеш болча наха къизагIча тайпара тIаккхулга чIоаггIа харцахьа лоархIаш заявлене яь шитта Къулбехьен Вьетнама республика Кортамукъален кепайоазон агентства а. Агентства белгалдоаккх, хIанзарча камбоджийски Iадалаша вьетнамски халкъаца тIатIа дукхагIа мостагIал дола новцаш лоацаш латташ хилар. Цар лувцаш чу а беккаш, нивзащ лу Камбоджерчеи Пномпенерчеи бIаьш вьетнамцашта, вьетнамски школаш дIакъувл.

Уж зуламе гIулакхаш вьетнамски кхмерски халкъий хьаштaшта дукхьала хилар белгал а даьккха, Кортамукъален кепайоазон агентства язду. «Антивьетнамски кампании вьетнамцашка болча бахача наха дукхьаларча территористически гIулакхашеи лерхIар цаI да — американски империалисташта новкъостал делга».

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознан кIезиг - дукха морхаш а йолаш, йоачаи а йоацаш, малхобоалехьара гIаьххьача бохраме муж а хьекхаш хе хила а фагара температура республике гIолла 18—23, Грозне 20—22 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. 17 апрелера 22 апреле кхачалца хувцалун морхаш йолаш, юххьанцен хан чакхйовлаши цхьацайолча мотгIашка кIезиг - дукха доагIа а делхаш, хьалда лостам бовлаш гIийло, гIаьххьача бохраме кхоачаш муж а хьекхаш хе хила а фагара температура буйсашка 2—7, деношка 14—19 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО
16 апрель

6.30 — Юрта Iуйре (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.25 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. «Ленински доттагIалечул чIогIа да вайна оамефестиваль» Ленинграда радиой. 8.15 — Ленинград вайна дукхаеэаш (эрсий меттала). 8.30 — Ленинградерча Ленински моттигашка гIолла. Университет. 8.40 — Салманов. Ленина йола одаш. 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — Ленинградера Ленински моттигашка гIолла. Смольнера Ленина цIа. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Хьнаан тоххам бов доттагIал яха радиоуздир (гIалгIай меттала). 17.15 — «Ленин Октябрa штабе» яха радиопьеса. 17.45 — Ленинградски композиторий иллаш. 18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
16 апрель

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Телекердадараш (гIалгIайн эрсийн меттала). 18.30 — Миллионаш барий Ленински университет. Политически дешар ше дета Iомахалара школ. «Идейни герза арсенал» (ЦТ). 19.00 — Технически информаце вестник. 19.20 — «Тхо — къонаша вахьаргIо» яха телефильм. 19.35 — Тхо долча бе Российски Федерацe писателий съезда доакъошхой. 20.00 — Шоана, бераш. 20.10 — Дунен халкъашта юкъара хьал довзийтар. 20.25 — Сийлахь-доккхачча вахара оагIон. «БIаьнере йолалуш» яха художественни фильм. 21.50 — Передачай программа. 21.55 — Ах бIаь шера тIаьрахьий йоаш «Шу 1908-гIа».

РАДИО
17 апрель

6.30 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.27 — «Ленинан некъ» яхача газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — «Израиль, сионизм, дунен халкъашта юкъера империализм» яха беседа. (эрсий меттала). 8.45 — «Къона тIехье» (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Радио инструментальни ансамбло ашараш локх. 16.30 — «Партийни просвещение системера дешара шу вIашагIехьа даькхе йистедаккхара» яха беседа (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш. (гIалгIай меттала). 17.00 — Советски музыкера Ленина образ» яха передача. (эрсий меттала). 17.10 — «Вайчеи, хьехархойи» яха радиокомпозици. (нохчий меттала). 17.30 — «СССР-а Лаккхехьарча Совете хоржамаш дича наькъа долхаш. Агитпунктера сайре (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
17 апрель

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Юртарча школе (нохчий меттала). 18.35 — Киножурнал. 18.45 — Хьалха латтача ферме. 19.00 — Телекердадараш (нохчийн эрсийн меттала). 19.30 — Хоамаш. 19.35 — Ленина васкеташ кхоачашдеш. Катирмоашта йола передача (нохчий меттала). 19.45 — Дог ураиттада часть. ГIалгIайн нохчийн писателий творчествера советски патриотизм интернационализм. 20.10 — Грозненски гарнизона духовой оркестра концерт. 20.30 — Передачай программа. 20.35 — Спецвыпуск. 21.20 — Сийлахь-доккхача вахара оагIош. «Ленин Польше» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора зам. — 3-39-11; бехктакхама секретара — 3-34-38; партийни вахарeн, культурaн, промышленностеи отделий — 3-42-30; Юрта боахамий письмой отделий — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательстве типографи. Революци проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05073. Заказ № 2209.